

RAHOVEC

Strategjia e veprimit
për komunitetin serb
në komunën e Rahovecit
2012 - 2014

Strategjia e veprimit
për komunitetin serb
në komunën e Rahovecit
2012 - 2014

Publikuar nga:
OJQ "Syri i Vizionit"
Isa Demaj Nr 14
30000 Pejë, Kosovë

Mendimet e shprehura në këtë dokument paraqesin pikëpamjet e autorëve dhe jo domosdoshmëri dhe qëndrimet e Syri i Vizionit, The Olof Palme Center dhe komunës së Rahovecit.

Botimi i këtij dokumenti është mundësuar nga The Olof Palme Center

Falënderime

Autorët e kësaj strategjie, organizata joqeveritare "Syri i Vizionit" falënderon gjithë bashkëpunëtorët, organizatat dhe individët që kanë ndihmuar në procesin e hartimit të këtij dokumenti.

Falënderim i parë është për Olof Palme Center për bashkëpunim të mirë dhe mbështetjen financiare që i ka dhënë këtij procesi.

Një falënderim i veçantë për Komunën e Rahovecit dhe kryetarin Smajl Latifi për përkrahjen ndaj projektit.

Poashtu falënderojmë edhe stafin e Zyrës për komunitete Sllavisha Kollashinac dhe Beqir Haxhijaha; Jovan Bojiqin nga Zyra e Komuniteteve në Hoçë të Madhe dhe drejtorin e Administratës Komunale Lenhard Hamza, që kanë qenë aktiv në punë gjatë gjithë procesit të hartimit të strategjisë.

Falënderimi kryesor është për përfaqësuesit e komunitetit serb të komunës së Rahovecit, kryesuesit e fshatrave, përfaqësuesit politikë dhe të organizatave të këtij komuniteti si dhe të gjithë ata që kanë marrë pjesë në takimet e mbajtura nëpër fshatra dhe lagje të komunës së Rahovecit dhe që me kërkesat, sugjerimet dhe propozimet e tyre kanë kontribuar që ky dokument të jetë më i plotë në përmbajtje dhe më i pasur me ide e propozime.

Falënderojmë: përfaqësuesit e fshatrave të cilët kanë marrë pjesë në takimet e këshillit të përbashkët, si dhe anëtarët e fokus grupeve nëpër fshatra që kanë marrë pjesë në takime dhe trajnime:

Sllavisha Kollashinac, Veselka Manitasheviq, Stanimir Mavriq, Jovan Bojiq, Boban Manitasheviq, Marko Stanojeviq, Nikolla Trajkoviq, Nebojsha Kaziq, Milan Stanojeviq, Ivan Shariq, Tatjana Kollashinac, Zhivorad Vasileviq, Vitomir Gariq, Sonja Manitasheviq, Mladen Vasileviq, Lubica Shariq, Zharko Vasileviq, Miomira Rashiq, Dragoljub Kaziq, Goran Dediq, Liljana Veçeviq, Slobodanka Simiq, Jasminka Stanojeviq, Vesna Milkoviq, Ivana Mojsiq, Nedelka Kaziq.

Falënderojmë restorantin Viva nga Rahoveci në lokalin e të cilit janë mbajtur takimet e këshillit të përbashkët të komuniteteve.

Autorët e këtij dokumenti ndiejnë të nevojshme të sqarojnë se nëse në tekstin e kësaj strategjie nuk është përfshirë puna ose aktivitetet e të gjithë atyre që kanë punuar në këtë komunitet, kjo është e paqëllimshme. Poashtu kërkojmë falje për të gjitha ata që mendojnë se nuk janë përfshirë sa duhet kërkesat dhe sugjerimet e tyre dhe komunitetit të tyre.

Shkurtesat:

AKP	- Agjensioni Kosovar i Pronës
RRK	- Return and Reintegration in Kosovo
DRC	- Danish refugee council
FSK	- Forca e Sigurisë e Kosovës
ICMC	- The International Catholic Migration Commission
IOM	- International organization for Migration
KAAD	- Kosovo Agency for Advocacy and Development
KEK	- Korporata Energjetike e Kosovës
KFOR	- Kosovo Force
KK	- Kuvendi Komunal
OJQ	- Organizatë joqeveritare
PK	- Policia e Kosovës
PTK	- Post- Telekomuni i Kosovës
RTK	- Radio televizioni i Kosovës
SiV	- Syri i Vizionit
SHKA	- Shoqëri kulturore artistike
UNDP	- United Nations Development Programme (Programi i zhvillimit të Kombeve të Bashkuara)
UNHCR	- United Nations High Commissioner for Refugees (Komisariati i Lartë për Refugjatë të Kombeve të Bashkuara)
UNMIK	- The United Nations Interim Administration Mission in Kosovo

Letra mbështetëse e kryetarit të komunës së Rahovecit z. Smajl Latifi

Komuna e Rahovecit ka bërë dhe po bën përpjekje të mëdha që të gjithë qytetarët e kësaj komune të ndjehen të lirë dhe të barabartë. Në këtë kuadër ne kemi ofruar gjithë mbështetjen tonë materiale e njerëzore, duke konsideruar se ofrimi i mundësive të barabarta paraqet bazën e shoqërisë demokratike e transparente. Inkurajojmë të gjithë njerëzit e vullnetit të mirë, që dëshirojnë të ndihmojnë demokratizimin e mëtejshëm të shoqërisë tonë, të vazhdojnë me përpjekjet e tyre dhe ne do të jemi në funksion të këtij synimi fisnik. Integrimi i gjithanshëm në shoqërinë tonë paraqet një nga sfidat tona në vazhdimësi, ndërsa mbështesim fuqishëm të gjithë ata që dëshirojnë të ndikojnë në përmirësimin e kushteve të punës e të jetës të qytetarëve tanë. Gjithashtu, ftojme edhe organizatat e ndryshme vendore e ndërkombëtare, që në bashkëpunim me Komunën e Rahovecit të mbështesin realizimin e kësaj strategjie.

Me respekt,
Smajl Latifi

PËRMBAJTJA

5	Falënderime
6	Shkurtesat
7	Parathënie
9	Realizuesit
10	I. Hartimi i strategjisë
11	Çka është kjo strategji
11	Baza e hartimit të Strategjisë
11	Rruga që është ndjekur për hartimin e Strategjisë
12	Pjesëmarrësit në procesin e hartimit të Strategjisë
12	Përfshirja e komunitetit në hartimin Strategjisë
13	Përfshirja e komunës në hartimin e Strategjisë
13	Gjendja aktuale
13	Shtrirja e komunitetit serb në komunën e Rahovecit
14	Gjendja në të cilën jeton komuniteti serb
14	Hulumtimi i kryer nga "Syri i Vizionit" për gjendjen e këtij komuniteti në komunën e Rahovecit
14	Gjendja e familjeve
15	Gjendja e objekteve të banimit
15	Qasja në shërbimet publike
16	Qasja
16	Zbatimi i Strategjisë
17	Vështirësitë në realizimin e kësaj strategjie
18	II. Iniciativat dhe rekomandimet
19	Hyrje
20	Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale
22	Edukim dhe rini
23	Punësimi dhe zhvillimi ekonomik
25	Shëndetësia dhe çështjet sociale
26	Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi
27	Kultura, mediat dhe informimi
29	Të drejtat e femrave
30	III. Ndërhyrja në komunitet
31	Hyrje
32	Projektet për Rahovecin e Epërm
37	Projektet për fshatin Hoçë e Madhe
40	IV. Buxheti
41	Tabela Buxhetore
42	V. Foto
43	Fotografi nga takimet me komunitetet

Olof Palme International Center - Qendra Olof Palme

Olof Palme International Center punon në bashkëpunimin ndërkombëtar për zhvillimin dhe krijimin e opinionit publik i cili ka të bëjë me çështjet ndërkombëtare politike dhe ato të sigurisë.

Palme Center është themeluar në vitin 1992 nga Partia Social Demokrate e Suedisë, Konfederata e Sindikatës së Tregtisë dhe Sindikata Kooperative. Sot Palme Center ka 28 organizata anëtare brenda lëvizjes së punës.

Qendra punon sipas pikëpamjeve të jetës së Kryeministrit të ndjerë të Suedisë, Olof Palme, i vvarë në vitin 1986, të cilat reflektohen në citimin e famshëm: "Politika po dëshiron diçka. Politikën Social Demokratike po dëshirojnë ndryshime".

Bindja e Olof Palmes se siguria e përbashkët krijohet në bashkëpunim dhe solidaritet nëpërmes kufijve, përshkon aktivitetet e Qendrës.

Zotimi i këtyre organizatave anëtare është baza e aktiviteteve të Qendrës. Përveç organizatave themeltare, ato përfshijnë edhe Shoqatën Edukuese të Punëtorëve, lëvizjen e banorëve dhe sindikatat individuale. Si lëvizje të popullarizuara dhe organizata vullnetare, ato përfaqësohen në të gjitha komunat e Suedisë dhe në shumë vende pune. Një individ nuk mund të jetë anëtar i Palme Center, por organizatat anëtare së bashku kanë mbi tre milionë anëtarë.

Bashkëpunimi ndërkombëtar për zhvillim është i përqendruar në gjashtë rajone: Ballkan, Evropë Lindore dhe Rusi, Amerikë Latine, Lindje e Mesme, Azi Juglindore dhe Afrikë Jugore.

Palme Center dhe organizatat e saja anëtare përfshihen në afërsisht 450 projekte zhvillimore ndërkombëtare gjatë një viti. Ato shtrihen prej edukimit qytetar dhe strukturës organizative deri në projektet për të drejtat e njeriut dhe të pajtimit.

Qendra ka një kornizë marrëveshjeje me agjencinë Swedish International Development Co-operation Agency (SIDA), e cila financon projektet për zhvillim ndërkombëtar të organizatave anëtare. Shumica e projekteve zbatohen drejtpërsëdrejti nga organizatat anëtare, të cilat së bashku me partnerët e tyre lokal të bashkëpunimit janë përgjegjëse për planifikimin, inicimin dhe vlerësimin e projekteve. Kjo ndihmon që të krijohen lidhje shumë të fuqishme lokale. Qendra zbaton relativisht pak projekte të zhvillimit ndërkombëtar në vete, me përjashtim nga Ballkani.

Qendra gjithashtu administron fondin International Solidarity Fund (I-Fund), që është lëvizja e punës për solidaritet ndërkombëtar dhe bashkëpunim zhvillimor. Të gjitha mjetet e grumbulluara nga I-Fund përdoren ekskluzivisht për të mbështetur punën e zhvillimit të sindikatave dhe politikave.

Qendra është e bazuar në Stokholmin qendror.

OJQ "Syri i Vizionit"

Organizata Syri i Vizionit është regjistruar zyrtarisht si OJQ lokale në Shtator të vitit 2001, por ka filluar të funksionoj me herët që nga 1999 si Organizatë e Bazuar në Komunitet (CBO) në komunën e Pejës, duke bërë koordinimin dhe publikimin e revistës për të rinjtë "Vizioni" në Kosovë me ndihmën financiare nga USAID-i. Pas aktiviteteve rinore, SiV ka arritur të zgjerojë angazhimin e saj dhe me kalimin e viteve ka rritur profesionalizëm në implementimin e projekteve të një spektri të

gjerë, duke e dëshmuar veten si pjesëmarrës aktiv të shoqërisë civile në Kosovë.

Përgjatë viteve të fundit, OJQ "Syri i Vizionit" ka zhvilluar partneritete të shumta me një spektër të gjerë të organizatave lokale dhe ndërkombëtare, komunave dhe faktorëve tjerë aktivë në Kosovë dhe Ballkan si: Komisioni Evropian, USAID, KFOS, ATRC, IREX, DRC, CARE International, OSCE, Olof Palme, Swiss Labour Assistance, etj.

Në dhjetë vjet të aktivitetit, organizata është pjesë e partneriteteve, rrjeteve lokale dhe rajonale të shoqërisë civile, dhe pjesëmarrës i fushatave të ndryshme që kanë forcuar rolin e shoqërisë civile dhe zërin e qytetarët karshi institucioneve. Nga viti 2003, organizata është një nga partnerët zyrtar të Web Portalit One World për Evropën Juglindore, nga 2004, SiV është anëtar aktiv i KIP- Programi i Iniciativës Kosovare. Në mënyrë aktive organizata është pjesë e Platformës Pro Peace e lansuar në Kosovë me iniciativën e OJQ-ve lokale në 2005. Nga viti 2007 SiV është pjesë e Koalicionit për Parlament të Pastër, Koalicionit "Demokracia në Veprim" që merret me monitorimin zgjedhjeve, Rrjetit për Siguri, Koalicionit për Bashkëpunim në mes Shoqërisë Civile dhe Qeverisë, Konkorsiumit të shoqërisë civile për monitorimin e parlamentit të Kosovës, etj.

OJQ "Syri i Vizionit" kryesisht ka për qëllim promovimin e demokracisë lokale dhe pjesëmarrjen e qytetareve në Kosovë, me fokusim në regjionin e Pejës. Në përpjekjet e vazhdueshme për të implementuar praktika demokratike, SiV i jep rol të veçantë promovimit të qeverisjes së mirë, përgjegjësisë, transparencës dhe pjesëmarrjes në sferat e ndryshme të shoqërisë civile.

Në praktikë, çfarëdo projekti i implementuar nga SiV kërkon për të themeluar lidhje të vazhdueshme në mes të autoriteteve komunale dhe akterëve të shoqërisë civile në nivel individual ose institucional.

Që nga fillimi, SiV ka artikuluar punën e saj rreth objektivave specifike si:

- Zhvillimi i përgatitjes dhe përhapjes së informative të besueshme dhe të sakta tek qytetarët;
- Promovimi i vetëdijes publike lidhur me problemet urgjente sociale tek masa e gjerë, nëpërmjet veprimeve që rrisin vetëdijen;
- Pajisja e qytetareve me mjaft avokim/mbrojtje, si dhe aftësi për lobizim dhe punë ekipore/ të rrjetëzuar në mënyrë që t'i praktikojnë të drejtat e tyre elementare dhe të mund të sfidojnë institucionet qeveritare.

I. Hartimi i strategjisë

1.2 Baza e hartimit të Strategjisë

Strategjinë e veprimit në komunitetin serb është në përputhje me dokumentet komunale, strategjitë komunale për kthim dhe integrim dhe me përkushtimin e Kuvendit Komunal të Rahovecit për veprimin në komunitetin serb. Strategjia mbështetet në orientimin e popullit dhe institucioneve të Kosovës për të ndërtuar një shoqëri të barabartë, për të përkrahur procesin e kthimit dhe integrit. Dokumenti poashtu është në përputhje edhe me dokumente tjera ndërkombëtare për trajtimin e pakicave dhe për qasje afirmative ndaj këtij komuniteti.

Pasi kjo strategji është e hartuar në bashkëpunimin mes komunës, komunitetit serb dhe pjesëmarrësve tjerë me rëndësi në këtë proces, ky dokument do të jetë në shërbim të komunës, që ta shfrytëzojë sipas nevojës ose ta shndërrojë në dokument pune për komunën për periudhën në vazhdim, ose ta paraqesë para donatorëve që mund të shprehin interesim për të vepruar në komunitet.

1.3 Rruga që është ndjekur për hartimin e strategjisë

Strategjia është hartuar pas një pune një vjeçare, që OJQ Syri i Vizionit (SiV) ka bërë bashkë me komunitetin serb, përfaqësuesit e lokaliteteve të banuara nga komuniteti, aktivistëve të komunitetit si dhe Komunës së Rahovecit.

Fillimisht "Syri i Vizionit" ka vizituar komunitetin në të gjitha lokalitetet ku jeton ai dhe ka mbledhur të dhënat për jetën dhe gjendjen në të cilën jeton ky komunitet, për të pasur një pasqyrë më të mirë. Në mungesë të studimeve të mëparshme, në fazën e parë është bërë një hulumtim për të parë gjendjen me shifra dhe fakte konkrete. Hulumtimi është kryer në lokalitetet kryesore ku jeton komuniteti serb dhe ka qenë i fokusuar në pikat kryesore për të zbuluar gjendjen e familjeve dhe shtëpive në radhët e këtij komuniteti.

Pas kësaj në lokalitet më të mëdha në komunën e Rahovecit janë krijuar fokus grupet me pjesëtarë të komunitetit dhe është krijuar një strukturë e njerëzve në terren me të cilët "Syri i Vizionit" ka punuar dhe ka kontaktuar gjatë gjithë hartimit të projektit. Fokus grupet në fillim janë krijuar në lagjen Rahovecit të Epërm dhe në fshatin Hoçë e Madhe. Me këto fokus grupe janë zhvilluar takime nëpër secilin fshat e lagje, në të cilat është diskutuar për temat sipas shtatë problematikave të caktuara. Kanë qenë shtatë

1.1 Çka është kjo strategji

Strategjia e veprimit për komunitetin serb në komunën e Rahovecit (në tekstin e mëposhtëm Strategjia) është dokument që synon të parashtrijë gjithë problematikën që ka komuniteti serb në komunën e Rahovecit. Ajo përmbledh nevojat dhe kërkesat e këtij komuniteti në lokalitete ku jeton në gjithë territorin e komunës, duke përfshirë problemet e tyre jetësore, kërkesat e komunitetit dhe zonës në të cilën jeton dhe parashtron orientimet e ardhshme të punës në këtë komunitet në këto tri vjet.

Si i tillë ky dokument është një bazë e mirë për komunën, donatorët dhe komunitetin në të ardhmen. Aty janë paraqitur gjithë problematikat, ndarë në sektorë të ndryshëm, janë ofruar zgjedhjet e mundshme dhe është bërë një përlogaritje e përafërt e kostos së aksionit të veprimit në këtë komunitet. Në këtë mënyrë Strategjia përbën një plan aksioni dhe aktiviteti, ajo ngërthen në vete nevojat e komunës dhe komuniteteve.

Strategjia është hartuar nga OJQ "Syri i Vizionit" nga Peja në bashkëpunim me komunitetin, përfaqësuesit e fshatrave dhe lokaliteteve si dhe me komunën, zyrtarët komunalë për komunitete. Projekti është financuar nga Olof Palme Center

Projekti është një pilot projekt që synon të mobilizojë dhe trajtojë komunitetin serb që të t'i ndihmojë ata në avokim më të mirë në mënyrë që ata të jenë pjesëmarrës në ndryshimet në jetën e tyre dhe në vendimmarrje dhe është vazhdimësi e strategjive të tilla të hartuara më parë edhe në komunat Pejë, Klinë dhe Istog.. Me projektet që parashihet kjo strategji mendohet të përmirësojë kushtet e jetës së komunitetit serb, komunitet që në dhjetë vjetët e fundit në një pjesë të lokaliteteve ka jetuar i papërfshirë në zhvillimet në komunën e Rahovecit dhe pa shumë komunikim me komunitetin shumicë shqiptar.

sektorë sipas të cilave është diskutuar dhe janë kërkuar rrugët e zgjidhjeve: Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale; Edukim dhe rini; Punësimi dhe zhvillimi ekonomik; Shëndetësia dhe çështjet sociale; siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi; Kultura, mediat dhe informimi; Të drejtat e femrave.

Pasi i është prezantuar komunitetit projekti, është kërkuar pjesëmarrja e tij aktive me sugjerimet dhe kërkesat, që ka ai, pasi në vendet e tyre anëtarët e komunitetit i dinë më së miri problemet dhe nevojat e veta.

Takimet janë mbajtura në secilin lokalitet, në lagje e në fshatra. Në këto takime janë marrë kërkesat e para, që përbëjnë bazën e parë për hartimin e planit të aksionit. Janë mbajtur dhjetëra takime me grupet, por edhe shumë takime me individuale dhe në grupe më të vogla me përfaqësues të komuniteteve.

Për të aftësuar komunitetet që në mënyrë sa më të mirë të dinë të parashtrojë kërkesat e veta, rrugët e prezantimit dhe avokimin e mëtejshëm, për përfaqësuesit e komuniteteve janë mbajtur tri herë trajnime nga ekspertë për avokim, për draftimin e strategjisë dhe për hartimin e projekt-propozimeve. Në trajnimin e parë (gjatë muajit maj 2011) ata janë aftësuar për të identifikuar problemet në komunitetin ku jetojnë dhe të gjejnë mënyrat e avokimit deri në realizimin projekteve të tyre. Në trajnimin e dytë të mbajtur të njëjtin muaj përfaqësuesit e komunitetit serb janë aftësuar për hartimin e projekt-propozimeve. Trajnimi i tretë për draftimin e strategjisë është mbajtur në muajin qershor dhe me përfaqësuesit e komunitetit është dakorduar që të përgatisin ata vet dokumentet që do jenë pjesë e strategjisë.

Pas kësaj janë mbajtur takime të përbashkëta me përfaqësuesit e fokus grupeve nga fshatrat Hoçë e Madhe dhe nga Rahovec i Epërm, takime në të ashtuquajturin "këshill të përbashkët të komunitetit", me të cilët është punuar kapitull për kapitull në hartimin e strategjisë. Në këto takime kanë marrë pjesë edhe përfaqësues të komunës nga Zyra për komunitete dhe nënzyrat që ndodhen në fshatin Hoçë e Madhe dhe Rahovec i Epërm.

Strategjia në formën përfundimtare është e bazuar në gjithë materialin e mbledhur në këto dhjetëra takime me komunitetin si dhe kërkesat që në veti ka bërë secili lokalitet. Ajo është hartuar nga "Syri i Vizionit", ndërsa para botimit i është dhënë në shikim dhe diskutim përfaqësuesve të komunitetit në secilin lokalitet dhe komunës.

1.4 Pjesëmarrësit në procesin e hartimit të strategjisë

Projekti për hartimin e strategjisë së veprimit për komunitetin serb është udhëhequr nga OJQ "Syri i Vizionit" nga Peja, ndërsa është financuar nga Olof Palme Center.

Strategjia në këtë gjendje është rezultat i punës së përbashkët që është bërë gjatë një viti mes "Syrit të Vizionit" dhe pjesëmarrësve tjerë, komunitetit, organizatave të komunitetit dhe komunës.

Komuniteti ka qenë i kyçur në mënyrë aktive dhe kreative gjatë gjithë kohës në projekt. Secili lokalitet ka pasur fokus grupet e veta, grupe prej 7-10 vetash, që në disa takime të mbajtura kanë dhënë sugjerimet dhe idetë e veta. Për të qenë më aktiv në pjesëmarrje përfaqësuesit e secilit lokalitet kanë ndjekur edhe trajnimet përkatëse për hartim të projekteve dhe për avokim. Sugjerimet e mbledhura nga përfaqësuesit e komunitetit janë përfshirë në draftin e strategjisë, i cili pastaj përsëri në atë formë është analizuar dhe plotësuar me shtesat, sugjerimet dhe kërkesat e komunitetit.

Komuna e Rahovecit ka qenë poashtu gjatë gjithë kohës pjesë e punës, pasi ata kanë marrë pjesë në gjithë procesin, duke filluar nga informatat e para që janë marrë nga komuna, nëpër takimet në terren, në trajnime dhe deri në shikimin e variantit përfundimtar.

1.4.1 Përfshirja e komunitetit në hartimin strategjisë

Komuniteti kanë qenë i kyçur në mënyrë aktive dhe kreative gjatë gjithë kohës në projekt në disa mënyrë:

- Komuniteti është përfshirë direkt në hartimin e strategjisë gjatë takimeve të mbajtura nëpër lokalitetet. Në secilin nga lokalitetet që ka një numër të konsiderueshëm të banorëve janë mbajtur nga disa takime.

- Përfaqësuesit e komunitetit kanë marrë pjesë në takimet e "këshillit të përbashkët të komunitetit", takime të mbajtura në Rahovec në të cilat është folur për problemet sipas fushave të përcaktuara.

- Gjatë hartimit të strategjisë janë takuar përfaqësuesit e komunitetit të mbledhur në fokus grupe të fshatrave, organizatat joqeveritare dhe grupimet tjera që përfaqësojnë komunitetet.

1.4.2 Përfshirja e komunës në hartimin e strategjisë

Që nga fillimi i zbatimit të projektit janë mbajtur kontakte me komunën. Kryetari i komunës është informuar për procesin e paraparë për hartimin e strategjisë dhe ai ka marrë rol aktiv për të ngarkuar personat përkatës për bashkëpunimin dhe ndihmën e mëtejme gjatë gjithë procesit. Pas kësaj bashkëpunimi kryesisht ka shkuar përmes Zyrës për komunitete dhe nënzyrave në Hoçë të Madhe dhe Rahovec të Epërm. Ky bashkëpunim ka qenë shumë i rëndësishëm për "Syrin e Vizionit" që ka përfituar nga përvoja dhe puna e bërë më parë nga Komuna në këtë komunitet.

Përveç se ka ndihmuar në rolin këshillues, Zyra ka qenë pjesëmarrëse në shumicën e aktiviteteve që janë zhvilluar përgjatë rrjedhës së projektit, në fazën kur është prezantuar projekti, në trajnime pastaj edhe në takime të "këshillit të komuniteteve" dhe në shikimin e draftit përfundimtar.

Strategjia në formën e draftit para shtypjes së saj i është dorëzuar komunës, kryetarit të komunës dhe Zyrës për komunitete për të dhënë sugjerimet, për të plotësuar apo shtuar diçka në formën përfundimtare.

1.5 Gjendja aktuale

1.5.1 Shtrirja e komunitetit serb në komunën e Rahovecit

Komuniteti serb para luftës ka banuar pothuaj se në çdo pjesë të qytetit dhe fshatrave. Në disa fshatra të komunës së Rahovecit ky komunitet ka përbërë edhe shumicën e popullsisë si për shembull në fshatin Hoçë e Madhe dhe në një numër të madh edhe në fshatin Zoçishtë apo në lagjen Rahovec i Epërm, ndërsa në fshatra tjera kanë qenë të përziera dhe komuniteti serb ka bashkëjetuar me komunitetet tjera si në Krushë të Madhe, Xërxë, Bellacërkve, etj. Edhe pse një numër i madh i këtij komuniteti ka jetuar në qytet, shumica e tyre edhe sot posedojnë tokat bujqësore të kualitetit të lartë në fshatrat përreth komunës së Rahovecit dhe ky komunitet njihet si shumë punëtor dhe i vjeshëm posaçërisht në bujqësi dhe vreshtari.

Gjatë luftës së fundit përveç fshatit Hoçë e Madhe e pjesërisht edhe në Rahovec, të gjithë të tjerët kanë ikur nga Kosova dhe janë shpërngulur në Mal të Zi apo Serbi, ose janë zhvendosur në veri të Kosovës. Kthimi ka ndodhur edhe individualisht por në formë të organizuar ka filluar nga viti 2009 dhe ka vazhduar me programe deri gjatë vitit 2011, ka qenë i përqendruar kryesisht në vendet ku ky komunitet ka pasur një shumicë të popullsisë si në Hoçë të Madhe dhe në Rahovec të Epërm, ku siguria ka qenë në nivel më të lartë. Ndërtimi i shtëpive është bërë edhe në fshatin Zoçishtë, por atje nuk është kthyer komuniteti.

Deri më tani janë ndërtuar dhe riparuar mbi 60 shtëpi në Rahovec, Hoçë të Madhe dhe fshatin Zoçishte të komunës së Rahovecit. Një pjesë e mirë e këtyre shtëpive, megjithatë mbesin të pabanuara.

Përderisa në Kosovë nuk ka shifra zyrtare të regjistrimit të popullsisë momentalisht në dispozicion ka shifra të ndryshme. Në këtë dokument për krahasime dhe nevoja të parashtrimit të gjendjes janë përdorur shifrat e përafërta nga komuna dhe nga UNHCR, si dhe shifrat që ka nxjerrë vet në terren "Syri i Vizionit".

1.5.2 Gjendja në të cilën jeton komuniteti serb

Ky komunitet jeton në lokalitete të ndryshme të qytetit, në pjesën urbane e po ashtu edhe në zonat rurale. Ndryshimet politike kanë bërë që ata të humbin vendet e punës që i mbanin në administratë, polici e gjykata, kurse privatizimi i fabrikave ka lënë punëtorët pa mundësi kthimi në vendet e punës. Tash një pjesë e mirë e tyre janë të pa punë dhe marrin asistencë sociale ose pensione. Kohët e fundit dallohen iniciativat e ndryshme të punimit të tokave pjellore që i posedojnë duke u përshtatur me gjendjen ekzistuese të papunësisë së madhe në komunë. Në sektorin e bujqësisë ata nga donatorë vendorë dhe të huaj janë ndihmuar shumë me mjete dhe makineri si dhe me fondin blegtoral, ndërsa kanë trashëguar prona të mëdha dhe vreshta të frytshme. Sa i përket infrastrukturës ky komunitet para luftës ka qenë i favorizuar me investime nga shteti në të kaluarën, dhe kryesisht ka rrugë të asfaltuara objekte shkollash, ambulanca, shtëpi kulture, etj. Shtëpitë dhe objektet e banimit në këto fshatra prej luftës janë të rrënuara dhe presin të ndërtohen me programe për kthim.

Sa i përket organizimit të jetës në komunitet ekzistojnë dy struktura të pushtetit, ato kosovare dhe ato të Serbisë. Kështu, ekziston administrata e Kosovës dhe ajo e Serbisë, njëjtë është edhe me shëndetësinë, arsimin, higjienën etj. Shumë herë është e njëjta strukturë e njerëzve ka qenë pjesë e të dy sistemeve të financimit dhe ndarjes së përgjegjësisë. Gjatë vjetëve të kaluara këto struktura herë janë forcuar, herë janë dobësuar, por kanë qenë gjithnjë të pranishme.

Komuniteti ka përfituar nga të dy strukturat e pushtetit në paga, projekte, etj. edhe pse nuk i ka kryer obligimet ndaj asnjërit. Komuniteti për dhjetë vjet deri më tani nuk ka paguar tatim në pronë, nuk paguan rrymën, ujën dhe shërbime tjera. Vetëm në vjeshtën e vitit 2009, pjesëtarët e këtij komuniteti kanë filluar të nënshkruajnë kontratat me KEK-un me të cilat obligohen që në vazhdim të paguajnë rrymën e shpenzuar.

Organizimi shoqëror i komunitetit është në nivel të ultë. Një pjesë e mirë e këtij komuniteti edhe në mungesë të përvojës, edhe për mosnjohje të rrjedhave dhe ndryshimeve që kanë ndodhur vjetëve të fundit në Kosovë, ka mbetur jashtë përfshirjes në çfarëdo rrjedhe të jetës shoqërore në komunë. Arsyet politike kanë pasur gjithnjë një ndikim në përfshirjen e këtij komuniteti në jetën shoqërore dhe vazhdojnë të kenë përsëri ndikimin e vet. Nga strukturat komunale dhe qendrore të qeverisjes kosovare ka pasur

ftesa të vazhdueshme për t'u përfshirë në procesin politik në Kosovë dhe në komunën e Rahovecit. Dialogu ndëretnik dhe integrimi i komunitet mbeten një kërkesë e vazhdueshme në të cilën duhet të punojë shoqëria kosovare. Viteve të fundit edhe në kuadër të vet komuniteti ka një qasje më aprovuese në këtë drejtim.

1.6 Hulumtimi i kryer nga "Syri i Vizionit" për gjendjen e këtij komuniteti në komunën e Rahovecit

OJQ "Syri i Vizionit" gjatë muajve maj e qershor të vitit 2011 ka bërë një hulumtim për gjendjen e komunitetit serb në komunën e Rahovecit. Intervistat e bëra nga hulumtuesit nga OJQ "Syri i Vizionit" kanë mbledhur informacione për gjendjen e familjeve të këtij komuniteti dhe objekteve të banimit. Hulumtimi është kryer në dy lokalitetet e banuara me pjesëtarë të komunitetit serb: Rahovec i Epërm dhe Hoçë e Madhe. Në këto vende janë intervistuar mbi 30 familje, që përfaqësojnë mbi një të pestën të komunitetit, nga të cilat intervistuesit kanë marrë të dhënat e përgjithshme dhe ato në tematika të veçanta. Të intervistuarit u janë përgjigjur pyetjeve për numrin e anëtarëve në familje, moshën dhe gjininë e tyre, gjendjen ekonomike-punësimin, të ardhurat, pasurinë dhe pronat. Poashtu në pyetësorët për gjendjen e shtëpive/objekteve të tyre banimit gjatë intervistimeve janë mbledhur të dhënat për madhësinë e shtëpive dhe hapësirën për jetesë për familjet, kohën dhe kushtet e ndërtimit, pajisjen e shtëpive me pajisjet, etj. Intervistimi jep një pasqyrë të plotë të gjendjes dhe kushteve në të cilat jeton komuniteti, një pasqyrë kaq të hollësishme nuk e ka bërë asnjë institucion më parë, duke nxjerrë të dhëna të saktësuara për komunitetin dhe kushtet në të cilat jeton. Hulumtimi ka një mangësi lidhur me numrin banorëve për faktin se intervistuesit kanë dhënë jo gjendjen reale në familjet e tyre, por kanë përfshirë aty edhe anëtarë të familjes që momentalisht jetojnë jashtë Kosovës.

1.6.1 Gjendja e familjeve

Në këto dy lokalitete të komunës janë kryer mbi 30 intervista me qytetarë që jetojnë aty. Rezultati ka treguar se nga familjet e intervistuar del se familja mesatare ka përafërsisht 5.03 anëtarë për familje, mbi 50 % të anëtarëve në familjet e intervistuar e përbëjnë moshë prej 24 deri 64 vjet.

Sa i përket nivelit të shkollimit, hulumtimi nxjerr në pah se 54 përqind e popullatës ka vetëm arsim fillor, kurse 10 përqind kanë arsimim të lartë.

Në temat për punësimin rezultati është se 27 përqind janë të punësuar, 1 përqind janë të

vetëpunësuar, kurse 72 për qind e të intervistuarve nga mosha 18-64 nuk punojnë. Në të hyrat familjare 68 përqind vijnë nga rrogat, 32 përqind nga asistenca sociale, e pothuaj as një përqind nga diaspora. Nga shumata e deklaruara për të hyrat mujore në familje del që 77 përqind kanë të ardhura prej mbi 200 euro, kurse 10 përqind thonë se kanë më pak se 100 euro në muaj. Pyetjes për posedim të automjeteve të motorizuara, nga familjet e intervistuar 43 përqind e tyre janë deklaruar se nuk kanë asnjë automjet.

1.6.2 Gjendja e objekteve të banimit

Sa i përket gjendjes së banimit, intervistimi ka nxjerrë në pah se 83 përqind e shtëpive në këto dy lokalitete nuk kanë pësuar dëmtime, kurse 10 përqind e shtëpive kanë pasur dëmtime të kategorisë V.

Shumica e shtëpive (54 përqind) janë njëkatëshe, kurse nga të intervistuarit 73 përqind e shtëpive kanë kualitet të mirë ndërtimi. Sa i përket shfrytëzimit 93 përqind e familjeve kanë vetëm nga një anëtar, kurse për nga madhësia një e treta kanë 100 ose më shumë metra katrore.

Sa i përket lejeve të ndërtimit, të gjithë të anketuarit deklarohen që kanë leje ndërtimi. Në shërbimet komunale ka një qasje të kufizuar për familjet e këtij komuniteti. Ata shfrytëzojnë 100 përqind drurin për ngrohje. Intervistimi tregon se 67 përqind kanë qasje në telefon, kurse 47 përqind shfrytëzojnë telefona mobilë; 70 përqind janë të lidhur me ujësjellës, kurse të gjithë janë të lidhur me kanalizime. Në këtë komunitet 7 përqind përdorin deponi ilegale për grumbullimin e mbeturinave. Për dallim nga shërbimet, përgjigjja ndaj obligimeve është e vogël: 40 % e të intervistuarve deklarojnë se nuk paguajnë tatim në pronë.

1.7 Qasja në shërbimet publike

Varësisht nga lokaliteti ku jetojnë pjesëtarët e komunitetit serb kanë qasje në shërbimet publike të institucioneve të Kosovës, por edhe atyre të Qeverisë së Serbisë në Kosovë. Në disa vende ata kanë qasje në shërbimet publike të të dy pushteteve.

Ata ndjekin mësimet në shkollat e veçanta për serbët në Rahovec dhe në fshatin Hoçë e Madhe. Shkolla në Rahovec është hapur nga viti 2001 duke përshtatur për shkollë një objekt në pronësi shoqërore, që shërben edhe si shkollë fillore edhe e mesme. Në Hoçë të Madhe dhe në Rahovec ka nga një shkollë fillore. Këto dy shkolla janë të financuara edhe nga Qeveria e Serbisë edhe nga Qeveria e Kosovës.

Shërbimet shëndetësore poashtu komuniteti serb momentalisht i ka të organizuara nga të dy qeveritë. Ka dy objekte shëndetësore që janë ambulanca e Rahovecit dhe ajo e Hoçës, por sipas nevojës ndihmë të parë marrin edhe në Spitalin e Rahovecit.

Sa i përket shërbimeve sociale pjesëtarët e komunitetit gëzojnë të njëjtat kushte si gjithë qytetarët e Kosovës. Lidhur me punësimin në institucionet komunale dhe shtetërore, komuniteti ka një numër shumë të madh të të punësuarve prej rreth 50 vetë në institucionet kosovare dhe një numër të madh të punësuarve në strukturat e pushtetit serb në Kosovë.

Në aspektin e përfaqësimit, serbët për shkak të mos daljes në zgjedhjet lokale nuk kanë këshilltarë në Kuvendin Komunal të Rahovecit, por janë të përfaqësuar nëpër komitetet e Kuvendit. Në Kuvendin e Kosovës, 20 vende janë të rezervuara për komunitet pakicë në Kosovë-dhjetë për serbët.

Problemet e banimit, pronave dhe vendbanimeve joformale nuk janë probleme me të cilat ndeshet komuniteti. Vendbanimet kanë kryesisht infrastrukturë të zhvilluar në krahasim me fshatrat tjera.

Çështja e sigurisë paraqet një problem i cili është tashmë i tejkaluar në këtë komunitet kudo që jeton në komunën e Rahovecit. Pjesëtarët e këtyre komuniteteve kanë lirinë dhe sigurinë si dhe e shprehin pa ndonjë pengesë përkatësinë tyre etnike dhe fetare. Komuniteti ka një radio lokale në Rahovec, kurse informimin kryesisht e marrin nga mediat nga Beogradi. Për problematikat e tyre është shkruar mjaft nga media në gjuhën shqipe, me një qasje që posaçërisht vjetëve të fundit kryesisht është pozitive dhe afirmuese.

1.8 Qasja

Strategjia i qaset komunitetit në mënyrë afirmative. Qëllimi i kësaj strategjie është të afirmojë veprimin pozitiv në raport me komunitetin, në përputhje me orientimet evropiane për veprimin me komunitetet pakicë si dhe në koordinim me politikat e Qeverisë së Kosovës karshi komuniteteve pakicë në Kosovë.

Nga ana formale, problematikave të komuniteteve strategjia iu ka qasur në dy mënyrë: me qasjen në përgjithësi dhe sipas lokaliteteve të veçanta. Qasja e parë ka të bëjë me kërkesat dhe problematikat që kanë të bëjnë me komunitetin në përgjithësi kudo që jeton brenda komunës së Rahovecit. Në këtë pjesë bëhet fjalë për tematika të tilla që s'lidhen me lokalitetin por janë nevoja të përbashkëta për të gjithë komunitetin. Aty hyjnë kërkesat për përdorimin e gjuhës serbe, informimin, përfaqësimin politik, procesin e kthimit dhe integritet, etj. nga të cilat përfiton gjithë komuniteti në secilin lokalitet, përfshirë edhe lokalitetet më vogla në të cilat ka vetëm disa familje.

Strategjia është e mbështetur në debatet me komunitetet orientuar në shtatë tema kryesore të konsideruara si më të rëndësishme për komunitetet:

- 1 Shtëpitë, çështjet pronësore, vendbanimet joformale
- 2 Edukimi dhe rinia
- 3 Punësimi dhe zhvillimi ekonomik
- 4 Shëndetësia dhe çështjet sociale
- 5 Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi
- 6 Kultura, mediat dhe informimi
- 7 Të drejtat e femrave

Qasja sipas lokaliteteve të ndryshme ka të bëjë me projekte të veçanta. Kryesisht më të shpeshta në këtë pjesë janë projektet për infrastrukturën, projektet e bujqësisë, zhvillimit ekonomik, etj.

Në këtë pjesë gjatë hartimit të strategjisë, bashkë me komunitetin, "Syri i Vizionit" ka tentuar të bëjë edhe përlllogaritjen e përafërt të kostos së implikimit buxhetor për projektet e veçanta. Në këtë mënyrë këto kërkesa të komunitetit kanë marrë formën e mini projekteve, në të cilat sipas një modeli të përbashkët janë përcaktuar disa kërkesa si kostoja e përafërt e llogaritur e çmimit, objektivat dhe qëllimet, përfituesit, etj. Këto të dhëna janë konsideruar si pasqyrë e parë për t'u paraqitur para komunës dhe donatorëve për të matur mundësinë e angazhimit financiar.

1.9 Zbatimi i strategjisë

Ky dokument u adresohet të gjithë institucioneve, organizatave dhe atyre që janë të interesuar për të punuar me komunitetin serb në komunën e Rahovecit. Megjithatë, në radhë të parë Strategjia është hartuar për të qenë në dispozicion të komunës dhe komunitetit, për nevojat e planifikimit, ndërhyrjes në këtë komunitet dhe për të qenë në dispozicion për donatorët.

Strategjia në formën e tillë të hartuar ofron një pasqyrë të gjendjes në terren, kërkesat e komunitetit dhe jep sugjerime për projektet dhe drejtimet e mundshme të zhvillimit dhe investimit në periudhën trevjeçare në vazhdim. Ajo mund të shfrytëzohet nga zyrtarët komunalë në takimet me donatorët të cilët mund të shohin vendin se ku mund të kyçen për të ndihmuar komunën dhe komunitetin.

Me përcaktimin e kërkesave/ projekteve Strategjia jep edhe një përlllogaritje të përafërt të kostos së ndërhyrjes, kështu që paraqet një tregues të mirë të nevojave të implikimeve buxhetore për vetë komunën ose donatorët, në mënyrë që ata të kenë mundësi të matin mundësitë e tyre dhe angazhimit të tyre në komunitete.

Ajo është një dokument në dispozicion posaçërisht për vet komunitetin, përfaqësuesit e tyre, qoftë në institucionet politike, qoftë të shoqërisë civile për të kërkuar projekte dhe zhvillimin e komunitetit. Ajo do të jetë një dokument i rëndësishëm që pasqyron gjendjen e tërësishme të komunitetit të tyre, mundësitë dhe perspektivat.

1.10 Vështirësitë në realizimin e kësaj strategjie

Autorët e strategjisë e kuptojnë që gjitha rekomandimet dhe sugjerimet që dalin nga ky dokument nuk mund të plotësohen përnjëherë, as në një periudhë të shkurtë. Ato mbasin si orientime të vazhdueshme për institucionet dhe shoqërinë në një periudhë afatmesme dhe afatgjate. Por disa nga kërkesat sipas sektorëve dhe disa nga projektet dallohen për urgjencën me të cilën duhet ndërhyrë në to. Prioritet në këtë aspekt paraqitet nevoja për integrimin e komunitetit, nxitjen e dialogut ndër fqinjësor, punësimin, aktivizimin e rinisë, ngjalljen e jetës në fshatrat ku është bërë kthimi, shtimin e të kthyerve në pjesën urbane dhe ruajtjen e pasurisë. Këto kërkojnë ndërhyje më të shpejtë, ndërsa edhe sektorët tjerë janë poaq të rëndësishëm dhe me nevojën që sa më parë të veprohet në to.

Autorët e strategjisë janë të vetëdijshëm për disa vështirësi që do të ndikojnë në realizimin e kësaj strategjie. Vështirësi kryesore në këso raste janë mungesa e mjeteve financiare për plotësimin dhe jetësimin e nevojave që ka komuniteti. Komuniteti serb në lokalitetet ku jeton kanë nevojë për ndryshime të mëdha qoftë në mënyrën e jetës, qoftë në raport me fqinjët e vet. Mundësia reale financiare e institucioneve qendrore dhe lokale, buxhetit dhe shoqërisë kosovare, janë shumë të kufizuara, ndërsa nevojat janë të mëdha dhe kërkesat vijnë nga të gjitha komunitetet dhe nga të gjitha kategoritë.

Poashtu është e ditur se numri i donatorëve, ku hyjnë fonde dhe organizata ndërkombëtare që veprojnë në Kosovë dhe në komunën e Rahovecit, është zvogëluar, prandaj edhe mundësia e përkrahjes për projektet e komunitetit është më e vogël tash.

Një tjetër vështirësi është nga vet komuniteti, mënyra e tij e organizimit, ndërhyrja e politikës dhe mungesa e dëshirës për të marrë pjesë në jetën politike dhe shoqërore të komunës. Me mungesën e përfaqësimit në pushtetin lokal komuniteti shkëput lidhjet me komunën, institucionet dhe donatorët dhe kjo ndikon në zbatimin e kësaj strategjie në të cilën parashihet bashkëpunimi i të gjithë faktorëve. Probleme mund të ketë për faktin e gjendjes ekonomike e sociale të komunitetit, mungesa e zhvillimit, përçarja nga ndikimi i politikës dhe mungesa e elitës kulturore që do i printe komunitetit për të identifikuar nevojat e tij dhe rrugët e zgjedhjes. Komuniteti nuk është i organizuar sa duhet, nuk ka konkurrencë e garë mendimesh, projektsh politike e idesh. Sektori i shoqërisë civile ndonëse është prezent nuk është formuluar ende.

Vështirësi në këtë aspekt paraqet fakti se pjesëtarët e komunitetit që kanë jetuar në bashkësi të vogla që nuk e kalojnë numrin e disa familjeve në një fshat kanë jetuar të shpërndarë nëpër lokalitete të ndryshme shumë herë larg nga njëri tjetri, dhe ata pas luftës nuk janë kthyer që ka zvogëluar numrin e lokaliteteve në të cilat jeton ky komunitet. Në këtë mënyrë komunikimi dhe ndërveprimi brenda komunitetit është i paktë dhe mundësia e organizimit të përbashkët është e vogël. Në shumë familje kryesisht jetojnë të moshuar dhe pak të rinj.

Sa i përket projekteve për punësim vështirësitë shtohen nga fakti se në Kosovë dhe komunën e Rahovecit papunësia është shumë e madhe, numri i vendeve të punës që mund të hapen është shumë i vogël dhe kjo bën të vështirë përfshirjen e pjesëtarëve të këtij komuniteti në projektet për punësim.

Vështirësia e fundit që duhet përmendur është për faktin se Strategjia është joobligative në kuptimin që nuk ka ndonjë organ përgjegjës i cili do zbatonte këtë dokument. Në këtë aspekt institucionet dhe donatorët vendosin vet për mënyrës se sa dhe si do të plotësojnë rekomandimet që dalin nga ky dokument. "Syri i Vizionit" inkurajon institucionet që të shfrytëzojnë sa më shumë këtë dokument dhe të plotësojnë aq sa munden nga kërkesat që dalin nga ky dokument.

II. Iniciativat dhe rekomandimet

2.1 Hyrje

Strategjia i qaset komunitetit në dy mënyrë: me qasjen në përgjithësi dhe sipas lokaliteteve të veçanta. Qasja e parë ka të bëjë me kërkesat dhe problematikat që kanë të bëjnë me komunitetin në përgjithësi kudo që jeton brenda komunës së Rahovecit. Në këtë pjesë bëhet fjalë për tematika të tilla që s'lidhen me lokalitetin por janë nevoja të përbashkëta për të gjithë komunitetin. Aty hyjnë kërkesat për përdorimin e gjuhës serbe, informimin, përfaqësimin politik, procesin e kthimit dhe integritimit, etj. nga të cilat përfiton gjithë komuniteti në secilin lokalitet, përfshirë edhe lokalitetet më vogla në të cilat ka vetëm disa familje.

Strategjia është e mbështetur në debatet me komunitetin orientuar në shtatë fushat kryesore të konsideruara si më të rëndësishme për komunitetin. Ato janë:

1. Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale
2. Edukimi dhe rinia
3. Punësimi dhe zhvillimi ekonomik
4. Shëndetësia dhe çështjet sociale
5. Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi
6. Kultura, mediat dhe informimi
7. Të drejtat e femrave

Në të vërtetë në shumë raste, problematikat me të cilat përballet komuniteti serb janë të përgjithshme, për të gjitha komunitetet. Me të njëjtën problematikë në shumicën e rasteve përballet edhe vet komuniteti shumicë shqiptar, siç janë çështjet e punësimit, zhvillimit ekonomik, bujqësisë, shërbimet jo aq të mira shëndetësore, çështjet e ndihmës sociale, etj.

Por ka edhe problematika që janë të veçanta për komunitetin serb sikurse çështjet e lëvizjes, pjesëmarrjes dhe përfaqësimit politik, çështjet e ndërmarrësisë ekonomike në kuptimin e tregut, kultura e informimi, të drejtat e banimit dhe shfrytëzimit të pronës, etj.

Bazuar në takimet me komunitetin dhe nevojat që kanë paraqitur vet përfaqësuesit e komunitetit, disa sektorëve u është dhënë më pak vëmendje në këtë strategji, duke u përqendruar në sektorë tjerë ku është menduar se kontributi mund të jetë më i madh për vet komunitetin.

2.2 Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale

Përshkrimi i gjendjes: Komuniteti serb në komunën e Rahovecit në pjesën më të madhe jeton në dy zona në Lagjen Rahovec i Epërm dhe në fshatin Hoçë e Madhe. Përqendrimi i popullatës pas luftës është bërë në këto dy lokalitete ku përbëjnë njëfarë shumicë dhe ku kthimi dhe bashkëveprimi brenda komunitetit ka qenë më i lehtë dhe aty kjo popullatë ka qëndruar dhe gjatë dhe pas luftës në Kosovë. Në fshatrat tjera ku kanë jetuar serbët, nuk ka ndodhur procesi i kthimit, edhe pse ka pasur rindërtim të shtëpive dhe objekteve.

Si pjesë e procesit të kthimit gjatë tri vjetëve të kaluara në kuadër të projekteve për kthim Mercy Corps, ICMC, etj. dhe më pas nga projekti RRKII u financuar nga Ministria për komunitete e kthim dhe Zyra ndërlidhëse e Komisionit Evropian, të implementuara nga Këshillit Danez për Refugjate dhe Syri i vizionit në këto dy lokacione në komunën e Rahovecit janë ndërtuar gjithsej 22 shtëpi dhe janë riparuar 4 shtëpi. Në fshatin Zoçishte në vitin 2009 Ministria për komunitete dhe kthim i ka ndërtuar 36 shtëpi dhe pritej të bëhej kthimi kolektiv, por megjithatë asnjë nga të planifikuarit nuk është kthyer. Pos këtyre të pabanuarave, një pjesë e shtëpive janë nxjerrë në shitje edhe pse shtëpitë ishin bërë për të stimuluar procesin e kthimit. Komuniteti ngrit problemin e disa shitjeve joligjore të shtëpive dhe pronave, që po ndikon në zvogëlimin e numrit të banorëve në komunë. Me ndërtimin e këtyre është kryer një pjesë e shtëpive që kanë qenë para luftës në këto lokalitete. Në më se dhjetë fshatrat tjera ka një numër prej dhjetëra shtëpive të pandërtuara, që mbesin si synim për t'u ndërtuar në të ardhmen në funksion të kthimit, edhe pse numri i organizatave që merren me kthimin tashmë është shumë i vogël.

Në pjesën urbane të qytetit të Rahovecit gjendja është më specifike. Nuk ka ndonjë studim për gjendjen e objekteve të banimit në pronësi të serbëve në qytetin e Rahovecit, nuk dihet se çka dhe si është gjendja në këtë sektor. AKP megjithatë ka të dhëna për pronat në komunën e Rahovecit e që kryesisht janë banesa dhe prona tjera, nga të cilat shumica janë në pronësi të serbëve. Kërkesat në këtë agjensi, sipas të dhënave të muajit shtator 2011, i kanë paraqitur pronarët e 609 pronave, nga të cilat kjo agjenci i ka zgjidhur 278 raste. Në rastet e paraqitura dhe të nxitura nga AKP në administrim në Rahovec janë vënë 78 prona, ndërsa edhe me qira janë lëshuar një numër i tyre përmes AKP.

Në komunën e Rahovecit shtëpi për të kthyerit në këtë fazë janë ndërtuar vetëm në Lagjen e Epërme dhe në Hoçë të Madhe, pasi që është menduar se kthimi mund të jetë më i vështirë në fshatrat tjera. Por në zonën urbane të Rahovecit paraqiten problemet me pronat e banimit kolektiv në pronësi të serbëve, shumica e të cilave ka qenë e uzurpuar dhe shfrytëzuar pa leje. Këto banesa iu kanë nënshtruar dëmtimit, ndërsa një pjesë e tyre nga shfrytëzuesit e rinj vazhdojnë të mbahen në shfrytëzim pa asnjë të drejtë dhe ata refuzojnë t'i lirojnë ato. Agjensioni Kosovar i Pronës punon në menaxhimin e tyre dhe momentalisht ai është i vetmi organ përgjegjës për çështjet pronësore banesore në Kosovë, porse kapaciteti i saj për të mbuluar një numër të madh banesash dhe për t'i mbajtur ato në kontroll është i vogël.

Për dallim nga zona urbane, në zonat rurale çështja e pronësisë së shtëpive dhe pronave paraqet një problem më të vogël, pasi pronësia është më e përcaktuar. Por në këto lokalitete problem paraqitet realizimi i të drejtës së shfrytëzimit të kësaj prone. Banorët e disa fshatrave kanë problem shfrytëzimin e pronës ose të përfitimit vjetor nga toka, vreshtat dhe pyjet, pasi ato i punojnë dhe i vjelin fqinjët e tyre në të shumtën e rasteve pa kompensim. Problem i përmendur në disa raste është edhe dëmtimi i vreshtave dhe pyjeve private në pronësinë e pjesëtarëve të këtij komuniteti.

Në kuptim të statusit të lokaliteteve të banuara me serbë në komunën e Rahovecit, zonat që janë përfshirë në këtë strategji, paraqesin zona formale dhe problemi i vendbanimeve joformale nuk është problem momental i këtij komuniteti.

Probleme ka pasur edhe me pajisjen e qytetarëve me dokumentet kosovare, që për një kohë të gjatë ishin refuzuar, por kohëve të fundit ka një numër të madh të të interesuarve që po pajisen me këto dokumente.

Iniciativat ekzistuese:

Shumë donatorë kanë punuar në rindërtimin e shtëpive dhe objekteve në favor të komunitetit. Pas luftës janë ndërtuar rreth 62 shtëpi. Organizatat dhe institucionet që kanë punuar në rindërtimin e shtëpive janë: Ministria për komunitete e kthim, Zyra ndërlidhëse e Komisionit Evropian, Këshillit Danez për Refugjatë, Mercy Corps, ICMC, etj. Për pasojë për një pjesë të mirë të këtij komuniteti është zgjidhur çështja e banimit në këto dy lokalitete.

Momentalisht gjatë vitit 2011 po punohen diku rreth 12 shtëpi për komunitetin serb në këtë komunë, kryesisht nga Qeveria e Kosovës, që po mbulon ato që kanë mbetur nga projekti RRK II.

Agjensioni Kosovar i Pronës (AKP) është agjensioni që merret me çështjet pronësore dhe zgjidh problemet e pronësisë me mandatin për kërkesat që rrjedhin nga lufta e vitit 1999 në lidhje me pronën e paluajtshme private, që përfshin pronën bujqësore dhe komerciale. AKP bën pranimin dhe regjistrimin e kërkesave specifike për pronën e paluajtshme private, zbatimin e vendimeve përfundimtare ligjore dhe bën administrimin e pronave të braktisura.

Rahoveci ka hartuar Planin ideor urbanistik dhe zhvillimor, kurse në vazhdim do të kryhet hartimi i planeve rregulluese të hollësishme për të gjitha qytetin dhe më këtë do të sqarohet veprimi direkt i punës nëpër secilën lagje dhe në të njëjtën kohë do të verifikojë më afër nevojën e banorëve për legalizimin e shtëpive dhe ndërtimet e mundshëm në të ardhmen.

Rekomandime për veprime të mëtejme:

- *Të vazhdohet dhe zgjerohet procesi i kthimit edhe në fshatrat tjera ku ka jetuar komuniteti serb në Rahovec*
- *KPA të forcohet dhe të jetë më aktive në mbrojtjen e dhe menaxhimin e pronave*
- *Policia e Kosovës poashtu të ndihmojë realizimin e mandatit të AKP lidhur me pronat e serbëve*
- *Të kërkohen donatorë tjerë për të vazhduar rindërtimin e shtëpive*
- *Të ketë një mbikëqyrje nga komuna për shitblerjen e pronave në mënyrë që të mos ketë keqpërdorime dhe falsifikime që bëjnë të mundur që tokën ta shesin mashtruesit, që i shkakton probleme komunitetit*
- *Të përkrahet dhe të ndihmohet pajisja e qytetarëve me dokumentet kosovare*

2.3 Edukimi dhe rinia

Përshkrimi i gjendjes: Në Rahovec ka shkollë fillore dhe të mesme në gjuhën serbe. Aty ndjekin mësimin rreth 30 nxënës të këtij komuniteti por edhe nxënës nga fshati Hoçë e Madhe. Mësimi zhvillohet vetëm në gjuhën serbe sipas planprogrameve të Republikës së Serbisë kurse mësimdhënësit paguhen edhe nga buxheti i Qeverisë së Serbisë edhe nga Republika e Kosovës. Shkollat kanë kuadrin e mjaftuar ndërsa shkolla e mesme e Rahovecit për nga profili profesional është gjimnaz dhe aty mësimin e ndjekin 10 nxënës. Veç kësaj shkollë tetëvjeçare ka edhe në fshatin Hoçë e Madhe ku mësimin e ndjekin rreth 30 nxënës. Një numër i madh nxënësish të moshës së shkollës së mesme, mësimin e ndjekin jashtë komunës, si në Mitrovicë të Veriut, Serbi etj.

Shkollimi në lokalitetet tjera në të cilat jetojnë serbët për shkak të strukturës së popullsisë, paraqitet specifike në këto lokalitete. Në fshatrat dhe në qytetin e Rahovecit në këtë fazë nuk ka kthim dhe deri në një të ardhme kur realizohet një kthim më i madh dhe më i qëndrueshëm, çështja e arsimit nuk paraqitet si çështje e prioritetit.

Sa i përket arsimit parashkollor për nxënësit nga komuniteti serb në Rahovec ka një çerdhe me emrin "Nasha radost" me 15 fëmijë dhe një klasë parashkollore me 5 nxënës, ndërsa në fshatin Hoçë e Madhe klasa parashkollore në kuadër të shkollës së fshatit ka 4 nxënës. Në arsimin e lartë, studentët nga ky komunitet ndjekin studimet në Universitetin në Mitrovicë që punon me planprogramet e Republikës së Serbisë ose nëpër universitete tjera në Serbi. Ka diku 40 deri në 50 studentë të tillë momentalisht.

Në Universitetin e Prizrenit momentalisht ka disa drejtime në gjuhën boshnjake, por në to deri më tani nuk ka asnjë student serb edhe pse ka vende për ta. Autorët e kësaj strategjie mendojnë se në një të ardhme sa më të shpejtë shkollat multietnike duhet të jenë synim i shoqërisë dhe institucioneve arsimore në këtë komunë.

Gjendja e të rinjve në këtë komunitet varet nga kushtet e rrethanat që ka jetuar komuniteti në dhjetë vjetët e kaluara. Në Rahovec dhe Hoçë të Madhe ka një numër më të mirë të të rinjve sesa në disa lokalitete tjera të Dukagjinit, por megjithatë numri i tyre s'është edhe aq i madh. Një pjesë e tyre nuk gjejnë perspektivë në Kosovë dhe ose largohen në Serbi ose në vendet perëndimore. Jeta politike dhe shoqërore që zhvillohet brenda komunitetit serb është e tillë që nuk ofron shumë mundësi për kyçje të të rinjve. Ata janë

pak të kyçur në politikë, ndërsa subjektet politike që veprojnë brenda komunitetit nuk kanë degët e forumeve rinore brenda partisë. Në Rahovec ka një qendër rinore e ndërtuar në vitin 2003 nga Schuler Helfen leben me internet qendër dhe kushte tjera për rininë për lojëra, pingpong, e ku mbahen edhe kurse notit, etj. ndërsa jo shumë larg ka edhe një park për fëmijë dhe të rinj, që edhe sot ende financohet nga kjo organizatë gjermane. Në Rahovec ka edhe një radio rinore që funksion si organizatë joqeveritare, ndërsa ka edhe grupe të ndryshme joformale që zhvillojnë aktivitete në të mirë të komunitetit. Në Hoçë të Madhe organizata të ndryshme kanë realizuar projekte të ndryshme që kanë aktivizuar rininë, ku për një kohë ka qenë edhe një qendër rinore e hapur nga OJQ Promocom nga Gjakova, etj.

Iniciativat ekzistuese:

Shkollat ekzistuese ofrojnë kushte për mësimin e nxënësve në gjuhën serbe në dy lokalitete, në Rahovec dhe Hoçë të Madhe. Stafi arsimor është i paguar mirë edhe nga institucionet kosovare dhe ato të Qeverisë së Serbisë.

Në vitin 2003 UNMIK si donacion nga Qeveria Japoneze ka siguruar një autobus shkollor i cili rregullisht i transporton fëmijët gjatë vitit shkollor, ndërsa për autobusin dhe shpenzimet e tij kujdeset Drejtoria komunale e arsimit.

Në Rahovec funksionon qendra rinore e ndërtuar në vitin 2003 nga Schuler Helfen leben dhe e pajisur mjaft mirë që duhet shfrytëzuar nga të rinjtë për aktivitete pasi aty ka mundësi të zhvillohen aktivitete rinore, ka një internet qendër me disa kompjuterë dhe mundësi tjera për t'u shfrytëzuar si salla sportive, e pingpongut etj. Mundësi për aktivizimin e një qendre të ngjashme ka edhe në fshatin Hoçë e Madhe me ambiente e kushte të mjaftueshme për kurse e argëtim për të rinjtë e krijuar dhe financuar më parë nga UNDP. Në të kaluarën organizata të ndryshme si Promocom nga Gjakova kanë zhvilluar aktivitete me të rinjtë në këto dy qendra në këto lokalitete, por në vazhdim nuk kas pasur fondeve dhe ide për aktivizimin e qendrës në Hoçë të Madhe.

Tek të rinjtë ka aktivitete sportive, kryesisht të futbollit, pasi rregullisht gjatë vitit organizohen turnire në futboll të vogël. Në Hoçë ka një ekip të futbollit të regjistruar që përbëhet kryesisht nga serbët dhe quhet "Radnički" që merr pjesë në kompeticion garash në ligën e Kosovës.

Tek të rinjtë e komunitetit serb ka një strukturë të organizimit rinor, që me ndihmën e disa donatorëve kanë zhvilluar disa aktivitete, të cilat kanë ndikuar në ndryshimin e jetës së të rinjve të këtij komuniteti.

Rekomandime për veprime të mëtejme:

- Të përkrahet krijimi i shkollave multietnike
- Të ndryshohet përfundimisht destinacioni i objektit ekzistues apo të ndërtohet shkollë e re për komunitetin serb në Rahovec
- Të inkurajohet pjesëmarrja e të rinjve në politikë
- Të përfshihen të rinjtë në aktivitete kulturore e sportive
- Të përkrahet realizimi i projekteve për organizimin dhe fuqizimin e rinisë, duke filluar nga organizatat rinore, klubet sportive, etj
- Të zhvillohen aktivitete sportive dhe kulturore të të rinjve serbë dhe komuniteteve tjera, si psh. turne futbollit, mbrëmje rinore, ekspozita artistike, etj.

2.4 Punësimi dhe zhvillimi ekonomik

Përshkrimi i gjendjes:

Komuniteti serb që jeton momentalisht në komunën e Rahovecit përbën një komunitet të vogël në kuadër të popullsisë së përgjithshme të komunës. Sipas të dhënave nga regjistrimi i popullsisë së Kosovës gjatë viti 2011 Rahoveci ka rreth 50 mijë banorë të regjistruar, nga të cilët nga komuniteti serb janë diku 400 banorë në Rahovec edhe pse në të kaluarën ata përbënin një komunitet shumë më të madh me disa mija banorë. Numri i atyre që punojnë nuk është i madh, në kohën kur edhe komuniteti shumicë, por edhe i gjithë rajonin përballat me papunësi të madhe, ku një pjesë e mirë e popullatës jeton në kushte të vështira dhe varfëri. Ata financohen nga Qeveria e Serbisë, e një numër jo i madh qytetarësh marrin pagë edhe nga buxheti i Qeverisë së Kosovës. Sipas të dhënave që "Syri i Vizionit" ka mbledhur nga gjendja në terren rezulton se punojnë një numër prej afër 50 të punësuar nga komuniteti serb, që marrin paga nga buxheti i Qeverisë së Kosovës për komunën e Rahovecit (15 të punësuar në administratë, 22 në arsim dhe 11 në shëndetësi, 2 në polici... etj). Të punësuar dhe me paga nga buxheti i Serbisë poashtu është një numër prej dhjetëra qytetarë. Këto të ardhura ndikojnë në përmirësimin e gjendjes ekonomike të komunitetit.

Të punësuarit në sektorin shtetëror të shumtën e kohës marrin paga edhe nga Qeveria e Serbisë dhe e Kosovës, edhe pse kohë pas kohe kjo është ndërprerë dhe ka vazhduar. Këtë vit përsëri tani janë bërë kontratat reja të Qeverisë së Kosovës me punëtorët e arsimit dhe shëndetësisë.

Në kuadër të komunitetit ka edhe ndonjë ndërmarrës privat të biznesit, ndërsa janë rreth 20 subjekte afariste.

Pjesa më e madhe e komunitetit serb në të kaluarën, para luftës, ka qenë tërësisht e punësuar në sektorin shtetëror dhe janë mbajtur nga pagat në disa fabrika që kanë funksionuar në Rahovec dhe në Hoçë. Të ardhurat shtesë kanë marrë nga tokat dhe pronat e veta që kryesisht shtrihen në zona të mira dhe pjellore dhe me kanale ujitje, me rëndësi janë vreshtat dhe bodrumet e verës që janë mbajtur tradicionalisht nga popullata vendore. Nga prodhuesit e verës ka rreth 100 prodhues dhe bodrume familjare të verës, kurse 5 nga to janë të regjistruar. Orientimi i tyre në periudhën në vazhdim, mbetet bujqësia dhe vreshtaria. Në vitet e kaluara ka pasur shumë projekte për të ndihmuar zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë, ndihma me mjete teknike të punës dhe me fondin e bagëtive.

Nga kjo ndihmë disa kanë shkuar në favor të komunitetit në fshatrat përkatëse, por edhe disa raste kanë shkuar për përfitime personale. Për menaxhimin e këtyre të mirave të përbashkëta të dhuruara dhe të fituara nga komuniteti, krijimi i kooperativave, ose ndonjë forme të bashkimit të fermerëve është e nevojshme dhe nga komuniteti shihet si mundësia dhe për të evituar keqpërdorimet dhe për t'i paraprirë zhvillimit ekonomik.

Iniciativat ekzistuese:

Një numër prej mbi 50 pjesëtarëve të këtij komuniteti tashmë është punësuar në institucionet e ndryshme sigurojnë të hyrat për një numër të mirë të familjeve që jetojnë në këtë komunë. Kjo paraqet një bazë të përmirësuar të gjendjes së këtij komuniteti. Policia e Kosovës (PK) dhe Forca Sigurisë së Kosovës (FSK) vazhdimisht kanë paraqitur ftesën për pjesëtarët e këtij komuniteti që të punësohen në këto institucione dhe mendohet se në të ardhmen duhet të ketë edhe pjesëtarë të këtij komuniteti që të konkurrojnë atje edhe pse për momentin komuniteti e refuzon këtë.

Organizata dhe institucione të ndryshme kanë ndihmuar banorët e fshatrave për bujqësi. Familjet që kanë qenë të kyçura në programet e kthimit në kuadër të projektit kanë përfituar grande për zhvillim ekonomik dhe mjete të ndryshme bujqësore.

Për të gjithë banorët e komunitetit serb Qeveria e Serbisë siguron farën që është poashtu një ndihmë për zhvillimin e bujqësisë. Kurse qeveria e Kosovës nga viti 2010 ka ndihmuar vreshtarët e komunës në përballimin e sezonit jo të mirë për prodhuesit vreshtarë. Në vitin 2011 Ministria e bujqësisë së bashku me komunën ka ndihmuar në vlerë nga 1000 euro për hektar për 19 bujqit nga komuniteti serb që i kanë plotësuar kriteret. Komuniteti ka një pasuri prej afër 100 hektarë, nga të cilat momentalisht shfrytëzohen vetëm rreth 20 hektarë.

Donatorët e jashtëm si USAID, KAAD, ICMC, IOM kanë shpërndarë si në Rahovecin e Epërm ashtu edhe në Hoçë mjete e pajisje si traktorë, rimorkio, sharra për prerjen e drurëve, makina për pjekjen dhe bluarjen e kafesë. Disa familje janë ndihmuar për hapjen e podrumeve për prodhimin e verës dhe rakisë.

Organizata të ndryshme vendore e të huaja poashtu kanë dhuruar krerë lopësh dhe bagëti tjera më të imta. Pavarësisht mënyrës se si janë menaxhuar pajisjet, se a janë përdorur ato për gjithë komunitetin, apo për një grup të vogël, apo pavarësisht nëse fermerët i kanë mbajtur lopët

apo i kanë shitur menjëherë, kjo përkrahje ka krijuar një potencial për zhvillimin e bujqësisë në këtë komunitet.

Pjesë e zhvillimit të këtyre lokaliteteve janë edhe dhjetëra projekte të zhvilluara nga komuna e Rahovecit, ku hyjnë rrugë e kanalizime etj. Janë rregulluar disa rrugë në vendbanime me këtë komunitet e projekte tjera të ndryshme. Këtë vit komuna ka përfshirë në planet kapitale riparimin e rrugës për fshatin Hoçë e Madhe, por edhe rrugën dhe mbrojtjen e murit në Lagjen e Epërme.

Rekomandime për veprime të mëtejme:

- *Institucionet me financim nga buxheti i Kosovës në radhët e tyre të punësojnë pjesëtarë të këtij komuniteti*
- *Të inkurajohen të rinjtë serbë që të punësohen në institucionet e Kosovës*
- *Posaçërisht duhet punësuar pjesëtarët e këtij e komuniteti në projektet që kanë të bëjnë me këtë komunitet*
- *Të përkrahen projektet për ferma, mini biznese të cilat do mbaheshin nga pjesëtarët e këtij komuniteti*
- *Të përkrahet hapja e kooperative ose bashkimit të fermerëve në zonat me këtë komunitet*
- *Të përkrahet zhvillimi i bujqësisë në fshatra*
- *Në ndalet shkatërrimi i mëtejme i vreshtave të serbëve në zonat ku ata nuk banojnë momentalisht*

2.5 Shëndetësia dhe çështjet sociale

Përshkrimi i gjendjes: Pjesëtarët e komunitetit serb kanë shërbime shëndetësore në ambulancat e afërta në lokalitetet ku jetojnë, kurse në Rahovec ata kanë shërbime të përbashkëta me popullatën shumicë. Për raste tjera të shërbimeve nga shëndetësia sekondare, ata shërbimet preferojnë t'i marrin në Spitalin e Mitrovicës.

Lagja e Epërme e Rahovecit dhe Hoça kanë ambulancat e veta, në të cilat janë të punësuar 3 mjekë, dy mjekë të mjekësisë së përgjithshme, një stomatolog, 6 teknikë dhe një vozitës. Kurse për shërbimet e spitalit ata e shfrytëzojnë spitalin e qytetit. Komuna ua mirëmban automjetet, lëndët djegëse, rrogat dhe te gjitha shpenzimet tjera që i përkasin shëndetësisë.

Sa i përket shërbimeve sociale duhet pasur parasysh se shoqëria kosovare nuk ofron shumë në politikat sociale. Numri i vogël i atyre që përfitojnë këtë ndihmë vjen për shkakun se kriteret për të përfituar janë shumë të vështira dhe nuk janë të shumtë ata që mund t'i plotësojnë. Edhe Qeveria e Serbisë në vjetët e fundit ka shtuar shumë kriteret, prandaj shumë përfitues në këtë periudhë e kanë humbur mundësinë e përfitimit.

Në muajin tetor 2011 Qendra për punë sociale Rahovecit ka evidentuar mes përfituesve në komunën e Rahovecit 19 familje të komunitetit serb. Ka edhe një numër më të madh përfituesish të ndihmës sociale nga Qeveria e Serbisë që është më e madhe sesa ndihma sociale e institucioneve kosovare, por numri i tyre nuk dihet.

Përafërsisht 500 veta përfitojnë nga pensionet e Qeverisë Kosovare në këtë komunë, kurse gjysma nga ta kanë edhe pensionet nga Qeveria e Serbisë.

Iniciativat ekzistuese:

Institucionet vendore dhe ndërkombëtare gjatë dhjetë vjetëve të kaluara kanë realizuar dhjetëra projekte infrastrukture për përmirësimin e kushteve të jetës përfshirë rrugë, ujësjellës e kanalizime, etj. në të gjitha lokalitetet ku jeton komuniteti serb, që ka ndikuar në kualitetin e jetës dhe shëndetit në këto lokalitete.

Ka dy qendra shëndetësore të financuara nga Serbia dhe Kosova, të cilat ofrojnë shërbimet shëndetësore. Në ambulancat në Hoçë dhe Rahovec ka një ekip prej dhjetë të punësuarve, mjekë dhe staf tjetër mjekësor.

Ka një ndihmë minimale sociale për 19 familjet më të varfra që plotësojnë kushtet e përcaktuara me ligj, për përfitimin e ndihmës sociale. Poashtu ka edhe ndihmë sociale që vjen nga institucionet serbe, por numri i përfituesve nuk dihet.

Rekomandime për veprime të mëtejme:

- Të shtohen vizitat mjekësore në lokalitetet ku jeton komuniteti
- Të përkrahen projektet e OJQ-ve dhe komuniteteve që kanë të bëjnë me shëndetin
- Të përkrahen kategoritë e njerëzve me nevojë, kryesisht njerëz të moshuar që jetojnë të vetmuar
- Të bëhet marrëveshje me komunitetin për menaxhimin dhe bartjen e mbeturinave nga Lagja e Epërme në Rahovec dhe nga Hoça e Madhe

2.6 Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi

Përshkrimi i gjendjes:

Dymbëdhjetë vjet pas përfundimit të luftës në Kosovë, komuniteti serb në komunën e Rahovecit jeton kryesisht në ato lokalitete ku paraqitet si shumicë. Kthimi është realizuar edhe në fshatin Hoçë e Madhe, ku është kthyer një numër shumë i vogël banorësh, kurse në zonën urbane të Rahovecit ka një përqendrim të komunitetit serb në Lagjen e Epërme. Derisa në fillim këto dy lokalitete janë mbajtur me sigurinë edhe nga postbllloqe të përhershëm të KFOR-it për masa sigurie, pasi në vitet e para pas luftës pasojat e luftës ishin ende të freskëta. Vjetëve të para pas lufte ishin shënuar disa incidente ndëretnike, përfshirë ngjarjet e marsit të vitit 2004, kur u bënë shkatërrime në gjithë Kosovë. Por në vjetët e fundit, incident ndëretnike kanë qenë ose tepër të rrallë ose s'janë shënuar fare. Pjesëtarët e komunitetit serb tashmë lëvizin të lirë, dalin për punë administrative dhe shitblerje në Rahovec të pashoqëruar nga policia e KFOR-i, shesin produktet e tyre tek klientët e tyre shqiptarë. As në hyrje të fshatrave më nuk ka nevojë për postbllloqe, që tashmë është larguar. Kjo atmosferë me e mirë dhe angazhimi i madh i autoriteteve komunale të Rahovecit dhe Qeverisë së Kosovës, kanë bërë që në dy vjetët e fundit të kemi sa më pak incidente dhe të kthyerit në fshat dhe qytete, janë mirëpritur nga fqinjët e tyre, diçka që para disa vjetësh dukej e pamundur.

Por derisa në aspektin e kthimit, sigurisë dhe lirisë së lëvizjes së lirë janë bërë përparime të mëdha në këto pesë vjetët e fundit, në aspektin e përfaqësimit politik ka pasur kthim prapa. Serbët e Rahovecit nuk kanë asnjë përfaqësues në Kuvendin Komunal të Rahovecit. Në një mandat pas zgjedhjeve të vitit 2004 në Kuvendin Komunal në kuvendin prej 31 anëtarësh ka pasur një përfaqësues të serbëve nga subjekti "Povratak". Në rastet kur serbët kanë refuzuar të marrin pjesë në zgjedhje, përfaqësuesit e tyre kanë qenë të emëruar nga përfaqësuesi i UNMIK-ut në marrëveshje me autoritetet komunale dhe me komunitetin.

Në zgjedhjet e vjetëve të fundit subjektet politike serbe nuk kanë marrë pjesë në votimet komunale, dhe ata kanë mbetur pa përfaqësues në Kuvend. Llogaritet se kapacitetet votuese të tyre janë për të nxjerrë një ose dy deputetë komunalë nga votuesit potencialë të kthyer. Angazhimi i autoriteteve komunale dhe kontakti me përfaqësuesit e komunitetit serb bashkë me përkrahjen nga autoritetet ndërkombëtare në Kosovë kanë krijuar një klimë shumë të mirë të

komunikimit, që mund të shërbejë për të ndikuar tek komuniteti serb që të dalë në zgjedhjet e ardhshme. Në zgjedhjet lokale të vitit 2010 me disa subjekte të akredituara për zgjedhje ka pasur një dalje të mirë në votimet edhe në këtë komunë, por jo mjaftueshëm për të pasur ndonjë përfaqësues.

Sa i përket trajtimit të komunitetit serb në komunën e Rahovecit qoftë në përfaqësim, në procesin e kthimit, integritetit dhe rindërtimit të shtëpive, gjithmonë autoritetet ndërkombëtare dhe pushteti lokal i Rahovecit kanë pasur parasysh se ky komunitet ka pasur një trajtim të veçantë krahasuar me komunitet tjera pakicë si romët dhe egjiptianët, që ka ndodhur për shkak të procesit politik në Kosovë. Interesimi i faktorëve ndërkombëtarë për komunitetin ka qenë i madh për shkak të luftës që ka ndodhur më parë dhe për shkak të garancive të vazhdueshme që është dashur të jepen për serbët në Kosovë, për sigurinë e tyre, kthimin, integritetin, etj. Veç kësaj komuniteti ka një përkrahje të madhe nga Qeveria e Serbisë që ofron një numër të madh pagash dhe të ardhurash tjera për këta banorë. Sa i përket ndërtimit të shtëpive të djegura gjatë luftës, serbët kanë përfituar së paku 62 shtëpi dhe janë realizuar projekte kthimi, kurse për komunitetin rom e egjiptian janë rindërtuar vetëm 5 shtëpi dhe nuk ka pasur kthim të organizuar.

Iniciativat ekzistuese:

Gjuha serbe përdoret në shkollim, në shkollat e këtij komuniteti dhe mësohet me planprogramet dhe tekstet e hartuara nga Ministria e Arsimit të Serbisë.

Gjuha serbe është edhe gjuhë zyrtare edhe në institucionet komunale. Në këtë gjuhë përkthehen të gjitha vendimet, rregulloret dhe dokumentacioni komunal. Në këtë gjuhë janë edhe të gjitha mbishkrimet në institucionet shtetërore, shkolla, rrugë, tabela komunikacioni dhe çkado që shkruhet në ambientet publike.

Komuna e Rahovecit ka të punësuar një numër të vogël pjesëtarësh të këtij komuniteti në sektorin buxhetor. Deri më tash rreth 50 persona janë të punësuar.

Sa i përket ruajtjes së vlerave të trashëgimisë, Qeveria e Kosovës ka hartuar një projekt ligj i cili ka për qëllim mbrojtje të veçantë për trashëgiminë në fshatin Hoçë e Madhe. Parlamenti në dëgjimin e parë në muajin gusht 2011 e ka aprovuar këtë projekt ligji. Por ky ligj është kundërshtuar nga Komuna e Rahovecit dhe organizata të shoqërisë civile në Rahovec. Deri në fund të vitit 2011 ai duhet të kalojë dëgjimin e dytë në parlament për të hyrë në fuqi.

Në arsimin e lartë të Kosovës ka një mundësi për regjistrimin e studentëve të këtij komuniteti në Universitetin e Prizrenit ku zhvillohet mësimi në disa drejtime në gjuhën boshnjake.

Përfaqësimi i pakicave në parlamentin e Kosovës është i paraparë me Kushtetutën e Kosovës. Sipas kushtetutës në Parlamentin e Kosovës 100 vende deputeti fitohen me vota kurse 20 tjera janë të parapara për pakicat, nga të cilat 10 për serbët. Në komunë serbët kanë një udhëheqës në Zyrën e Komunitetve dhe një numër të punësuarve në komunë, ndërsa përfaqësuesit e tyre marrin pjesë në Komitetet e Kuvendit për politikë dhe financa, që është komiteti kryesor që krijon politikën komunale të Kuvendit, ndërsa të tjerë janë përfshirë në komitet tjera. Kuvendi ka dy komitete që janë të parapara për të trajtuar problemet e pakicave: Komitetin për komunitete dhe Komitetin për ndërmjetësim, në të cilat pakicat kanë shumicën e anëtarëve. Ndërsa në kuadër të qeverisë komunale ka dy zyra që merren me komunitetin: Zyra e komuniteteve dhe Zyra për kthim. Kuvendi Komunal deri në vitin 2009, çdo vit ka ndarë 11 përqind të buxhetit të tij vjetor për komunitetet pakicë. Komuna çdo vit harton strategjinë e kthimit dhe e miraton atë në Kuvend Komunal.

Rekomandime për veprime të mëtejme:

- *Të punohet në integrimin e komunitetit serb*
- *Të punohet me komunitetin për të dalë në zgjedhjet e ardhshme kosovare*
- *Të analizohet mundësia që të ketë vende të rezervuara për serbët në Kuvendin Komunal*
- *Të nxiten projekte të përbashkëta multietnike që ndikojnë në kontakte ndërfqinjësore*
- *Të zhvillohen fushata vetëdijesimi rreth funksionimit të institucioneve vendore, ligjet dhe rregulloret lokale*
- *Të ketë një nënkryetar Komune nga radhët e komunitetit serb*
- *Parlamenti dhe Qeveria të zhvillojnë një debat të gjerë me komunën dhe shoqërinë civile lidhur me Ligjin për fshatin Hoçën e Madhe në mënyrë që të ketë një ligj të pranueshëm dhe të zbatueshëm nga të gjithë.*

2.7 Kultura, mediat dhe informimi

Përshkrimi i gjendjes: Komuniteti serb në komunën e Rahovecit ka kulturën e vet dhe gjuhën të ndryshme nga komuniteti shumicë shqiptar që jeton në komunë. Për këtë arsye në çështjet e kulturës dhe informimit, komuniteti ka kërkesat e veta të veçanta dhe ato lidhen me lidhjen e pashkëputur që ka ky komunitet me vendin e vet amë-Serbinë. Kështu sa i përket informimit pothuaj tërësisht informohen nga mediat e Serbisë me qendër në Beograd.

Në Rahovec për pesë vjet ka funksionuar radio lokale në gjuhën serbe Radio Fokus, që është e regjistruar si OJQ lokale. Por në mungesë të financimit ajo për dy vjet ka ndërprerë transmetimet. Në vitin 2011 OJQ "Syri i Vizionit" nga Peja përmes projektit të financuar nga Olof Palme Center ka ndihmuar ka mundësuar rihapjen e saj duke mbuluar financiarisht licencimin dhe riparimin e transmetuesit. Duke qenë pjesë e një rrjeti transmetues të radiove serbe në Kosovë, kjo radio sjell edhe lajme të nevojshme nga komunat dhe lokalitetet tjera të komunitetit serb në Kosovë dhe deri diku ndikon në krijimin e një hapësire të përbashkët informimi dhe komunikimi mes vet komunitetit serb në Kosovë. Poashtu edhe Radio KFOR-i ka program informues edhe në gjuhën serbe. Ndërsa sa i përket televizioneve, qytetarët serbë në komunën e Rahovecit janë të lidhur me një rrjet satelitor, që u sjell atyre programet e televizioneve kryesore të Serbisë që ndiqet me antena satelitore. Këto kanale ofrojnë programe të mjaftueshme informative, argëtuese e kulturore për komunitetin. Por komuniteti ka nevojë për më shumë lajme që kanë të bëjnë me jetën e serbëve në Kosovë dhe në komunën e Rahovecit, që janë të pakta në mediat qendrore të Serbisë. Komuniteti serb në Rahovec nuk ka ndonjë medium të shkruar. Gazetat ditore vijnë nga Serbia. Për shtypin kosovar ka pak interesim.

Sa i përket kulturës, në komunën e Rahovecit ka disa objekte me rëndësi të trashëgimisë kulturore. Janë të ruajtura disa kisha, posaçërisht në zonën e Hoçës së Madhe që paraqet një qendër të rëndësishme për trashëgiminë kulturore ku dikur kishte një numër të madh të kishave, e momentalisht janë 13 kisha, bashkë me së paku edhe pesë tjera në fshatrat tjera. Në vitet e para të pasluftës ato kanë pasur një mbrojtje dhe mbikëqyrje ndërkombëtare si objekte të rëndësishme të kultit për komunitetin serb por edhe rëndësi për trashëgiminë në Kosovë, ndërsa tani nuk paraqitet ndonjë rrezik për to.

Qeveria e Kosovës ka hartuar një ligj të veçantë për fshatin Hoçë e Madhe i cili ofron mbrojtjen e trashëgimisë kulturore të këtij lokaliteti dhe i cili është në fazën e diskutimit në Parlament ku në gusht 2011 ka kaluar dëgjimin e parë.

Në kuadër të komunitetit momentalisht ka një shoqëri kulturo artistike me emrin "Bozhidar Miciq" e cila merret me ruajtjen dhe vazhdimin e trashëgimisë kulturore folklorike serbe dhe ndër të paktat në këtë komunitet në Kosovë, është ende aktive. Më parë për ruajtjen e trashëgimisë kulturore popullore ka pasur më shumë aktivitete të grupeve dhe shoqërive kulturore artistike, që tash nuk janë më. Kjo SHKA luan rolin e një koordinatori të jetës kulturore. Ky është një organ që motivon të rinjtë që të mësojnë dhe të mbajnë më tej këtë trashëgimi në të cilën përfshihen këngët, vallet dhe veshjet tradicionale serbe.

Përderisa në Rahovec ka një infrastrukturë dhe hapësirë të duhur, dhe në Hoçë të Madhe ka një qendër të madhe kulture, në të cilën mund të kryhen shumë aktivitete kulturore dhe aty janë vendosur disa shërbime, ndërsa pjesa tjetër mbetet e pashfrytëzuar në mungesë të aktiviteteve. Në të kaluarën edhe nëpër fshatrat tjera ka pasur qendra të vogla kulture.

Iniciativat ekzistuese:

Radio Fokusit është një radio lokale që pas aktivizimit mund të luajë rolin e informimit të bashkësisë serbe në këtë komunë dhe lidhjes me radio tjera përmes rrjetit me radiot tjera lokale serbe që veprojnë në Kosovë, duke përcjellë tek qytetarët zhvillimet në këtë komunë dhe lajmet nga komunat tjera që mungojnë tek dëgjuesit në Rahovec.

Në televizionin publik të Kosovës RTK ka lajmet 15 minutash çdo ditë në gjuhën serbe, ndërsa në mbrëmje gjysmë ore përcjellë lajmet e "Zërit të Amerikës" në gjuhën serbe. Ky televizion poashtu ka një magazinë javore një orë në gjuhën serbe "Nedeljni kolaz". Këto emisione shërbejnë sadopak në informimin në gjuhën dhe kulturën serbe. Programi në gjuhën serbe poashtu jep edhe informata për jetën e komunitetit dhe zhvillimet që ndodhin në këtë komunitet, ngjarjet me rëndësi dhe zhvillimet duke krijuar një hapësirë lidhje mes serbëve të Kosovës.

Një projekt i Radio Fokusit financiar nga Syri i vizionit është realizuar gjatë vitit 2011 në të cilin në një seri prej shtatë emisionesh, komunitetit i janë ofruar informacione për gjendjen dhe komunën e Rahovecit me të dhëna për këta shtatë sektorë me nga një

emision për secilin: Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale, edukimi dhe rinia, punësimi dhe zhvillimi ekonomik, shëndetësia dhe çështjet sociale, siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi, kultura, mediat dhe informimi dhe të drejtat e femrave.

Ka disa qendra rinore dhe shtëpi kulture nëpër fshatra tjera të cilat mund të aktivizohen me aktivitete në rast se ndodh kthimi i komuniteti këto lokalitete.

Rekomandime për veprime të mëtejme:

- *Të përkrahet funksionimi i mëtejme shoqërisë kulturo artistike, ose ndonjë organi tjetër kulturor, që merret me ruajtjen e trashëgimisë folklorike të komunitetit serb*
- *Të gjenden forma për përkrahje të zhvillimit të mediave lokale, Radio Fokusit apo ndonjë radioje tjetër në shërbim të komunitetit*
- *Ta ndahet buxhet për ruajtjen e trashëgimisë së këtij komuniteti*
- *Të sigurohet mbrojtje e duhur e trashëgimisë fetare në fshatin Hoçë e Madhe*
- *Të financohet ndërtimi i shtëpive të kulturës nëpër fshatra*
- *Të promovohen programe për ruajtjen e trashëgimisë kulturore serbe në komunën e Rahovecit*

2.8 Të drejtat e femrave

Përshkrimi i gjendjes: Sa i përket pozitës së femrës në komunitetin serb, nuk ka ndonjë dallim me komunitetet tjera në këtë komunë. Për dallim nga komunat tjera të Dukagjinit në të dy lokalitete e banuara me serb momentalisht në Rahovec, ka një numër të madh të grave. Familjet e këtij komuniteti kryesisht janë familje patriarkale që funksionojnë në mënyrë të tillë që nuk i japin shumë hapësirë pjesëmarrjes së gruas në jetën politike e shoqërore të komunitetit. Subjektet politike të komunitetit serb nuk i kanë organizatat e gruas në kuadër të partisë, ndërsa edhe interesimi i grave për politikën nuk është shumë i madh. Sa i përket punësimit dallimi mes mashkullit e femrës nuk është i madh në sektorin publik, porse në familjet e shumta të papuna gratë kryesisht merren më punët e shtëpisë dhe amvisëri.

Në këto dhjetë vjet ka pasur përpjekje për të krijuar një sektor joqeveritar të organizimit të grave.

Këto organizata kanë provuar të ngjallin me aktivitete dhe angazhime me punë femrat e këtij komunitet dhe në disa projekte kanë aktivizuar në aktivitete një numër të grave në Rahovec dhe Hoçë të Madhe.

Iniciativat ekzistuese:

Në kuadër të komunitetit ka dy organizatat joqeveritare të grave: "Moderna Zena" (Gruaja moderne) nga Rahoveci dhe "Eftimija" nga Hoça e Madhe që kanë krijuar projekte në partneritete. Një numër i madh i femrave punojnë në sektorin shtetëror ku ka përfaqësim të duhur. Pjesa më e madhe janë të punësuar dhe ato kryesisht merren me punën në sektorin e bujqësisë dhe vreshtarisë. Mes tyre ka gatishmëri dhe potencial për të punuar në punë të ndryshme ku mund të angazhohen femrat, qoftë punëdore, qoftë projekte që kanë të bëjnë me rrobaqepësinë, sallone frizerash, apo edhe çfarëdo kursesh tjera. Deri më të tash nuk ka pasur disa nisma të tilla në të cilat ato janë aktivizuar.

Në disa nga aktivitete e mbajtura me gratë në Rahovec janë mbajtur disa seminare mbi fuqizimin e grave përkrahur nga donatorë dhe partnerë, ekskursionet dhe vizita studimore. Moderna zena ka bërë disa projekte të përbashkëta në partneritet me organizatën "Hareja" nga Rahoveci dhe "Dora dorës" nga Prizreni. Organizata e grave të Hoçës së Madhe

"Eftimija" ka organizuar kurse për frizere, ka mbajtur seanca me punë punëdore, ndërsa punimet e grave janë paraqitur në ekspozita me pjesëmarrje nëpër panairët jo vetëm në Kosovë por edhe jashtë saj.

Rekomandime për veprime të mëtejme:

- *Të krijohet sa më shumë hapësirë për përfshirjen e femrës së komunitetit serb në aktivitetet politike e shoqërore*
- *Ta organizohen kurse për femrat, kurse për kompjuterët, internetin etj, por edhe kurse të aftësisimit në profesione të ndryshme*
- *Të krijohen mundësi punësimi për femrat*
- *Të përkrahen idetë e organizatave të grave dhe që kanë të bëjnë me femrat*
- *Të vihen në punë kapacitetet që ekzistuese ekonomike ku do punësohej një numër femrash*

III. Ndërhyrja në komunitet

3.1 Hyrje

Kjo pjesë e kësaj strategjie ka të bëjë me qasjen nëpër lokalitete të ndryshme, me projekte të veçanta nëpër lagje dhe fshatra të komunës së Rahovecit. Kryesisht më të shpeshta në këtë pjesë janë projektet për infrastrukturën, projektet e infrastrukturës rrugore, ujësjellësit, kanalizime, kulturë, etj.

Në këtë pjesë gjatë hartimit të strategjisë bashkë me komunitetin, SiV ka tentuar të bëjë edhe përlllogaritjen e përafërt të kostos së implikimit buxhetor për projektet e veçanta. Në këtë mënyrë këto kërkesa të komunitetit kanë marrë formën e mini projekteve, në të cilat sipas një modeli të përbashkët janë përcaktuar disa kërkesa si kostoja e përafërt e llogaritur e çmimit, objektivat dhe qëllimet, përfituesit, etj. Këto të dhëna janë konsideruar si pasqyrë e parë për t'u paraqitur para komunës dhe donatorëve për të matur mundësinë e angazhimit financiar.

Zbatimi i këtyre projekteve zbut problemet më të dukshme të komunitetit që bien në sy në shikim të parë në vendet ku jeton, por nuk i zgjodh në përgjithësi problematikat lidhur me komunitetin, prandaj kjo pjesë e tretë e kësaj strategjie duhet parë si shtojcë e pjesës së dytë në të cilin jepen rekomandimet.

Në këtë listë projektësh janë përfshirë dy lokalitetet kryesore, ato vende ku kërkesat e komunitetit mund të artikulojnë dhe të shprehen para donatorëve.

Rahoveci

Komuniteti serb në ta kaluarën ka jetuar në të gjitha pjesët e Rahovecit. Para luftës kanë pasur një përqindje deri në 5 përqind të popullatës së Rahovecit. Pas luftës ata jetojnë vetëm një pjesë të qytetit, në lagjet e pjesë së epërme. Kthimi ka ndodhur individualisht në këtë pjesë, ndërsa pjesët tjera të qytetit nuk ka pasur kthim dhe në to sot nuk ka më serbë, edhe pse ata kanë ruajtur mjaft pronësi. Lagje e epërme e Rahovecit, paraqet pjesën e pjerrët të qytetit me rrugë të ngushta dhe shtëpi private. Në këtë pjesë të qytetit jeton popullatë e përzier, ka një numër të banorëve të komunitetit shqiptar dhe një numër të madh edhe të komuniteteve rom, egjiptan dhe ashkali.

Sipas të dhënave jo zyrtare në këtë pjesë jetojnë deri në 400 pjesëtarë të këtij komuniteti. Pjesa më madhe e tyre janë të papunë, edhe një pjesë është e punësuar në sektorin shtetëror. Në të kaluarën një pjesë e mirë e tyre kanë punuar në sektorin shtetëror, por ka edhe pronarë tokash dhe vreshtash që jetojnë nga mirëmbajtja e tyre. Ka disa iniciativa për organizime joqeveritare dhe në sektorin e biznesit.

Komuniteti ka kryesisht kushte jo të këqija të infrastrukturës, ka shërbimet kryesore publike në arsim e shëndetësi, ujësjellës dhe kanalizime.

Emri i Projektit: Elektrifikimi i plotë i të gjitha rrugëve në Lagjen e Epërme të Rahovecit

Sektori: Infrastrukturë

Kohëzgjatja: 6 muaj

Vendi: Rahovec, Lagja e Epërme ku jetojnë komunitetet serbe, rome dhe egjiptase

Buxheti: 85.000 euro

Qëllimi i Projektit: Projekti ka për qëllim ndriçimin e rrugëve, ku mund të lëvizet normalisht edhe gjatë natës.

Objektivat:

- Ndërrimi i shtyllave të vjetra dhe vendosja e pllakave me fotoqeliza në secilën shtyllë
- Ndriçimi i pavarur nga KEK-u me pllaka fotoefektive të cilat gjatë ditës prodhojnë rrymën që shpenzohet gjatë natës

Përfituesit: Përfitojnë të gjitha qytetarët që jetojnë në këtë pjesë të qytetit nga komunitetet shqiptare, serbe, rome e egjiptiane

Qasja: Projekti do të zhvillohet duke vënë në funksion shtyllat ekzistuese, montimin e pllakave, inventarëve dhe akumulatorëve dhe instalimin e llambave diodë.

Emri i Projektit: Çerdhja e fëmijëve

Sektori: Edukim - Arsimim

Kohëzgjatja: 1 vjet

Vendi: Rahovec

Buxheti: 35.000 euro

Qëllimi i Projektit: Qëllimi i projektit është edukimi i fëmijëve parashkollorë dhe lehtësimi i përkujdesjes për fëmijë nënave që janë të punësuar.

Objektivat:

- Ndërtimi i objektit në sipërfaqe 60 metra katrore
- Mbledhja e fëmijëve në një vend
- Përfshirja e fëmijëve të vegjël në sistemin parashkollor

Përfituesit: komuniteti serb që jeton Lagjen e Epërme të Rahovecit

Qasja: Fillimisht do të kërkohet një lokacion adekuat për ndërtimin e objektit për çerdhen, pastaj do merrej leja e punës në truallin e siguar dhe në infrastrukturë

Emri i Projektit: Rregullimi dhe mirëmbajtja e rrugëve

Sektori: Shëndetësi, ambient

Kohëzgjatja: 3 muaj

Vendi: Lagja e Epërme e Rahovecit

Buxheti: 1.000 Euro

Qëllimi i Projektit: Dukje më e mirë e ambientit, mjedisi i shëndetshëm dhe ajri më i pastër

Objektivat:

- Parandalimi i sëmundjeve ngjitëse dhe infeksioneve, tuberkulozës, verdhëzës dhe krijimi i kushteve më të mira për jetë për komunitetin

Përfituesit: Qytetarët e pjesës së epërme të Rahovecit

Qasja: Projekti do të realizohet në bashkëpunim me shërbimet komunale të pastrimit dhe në bashkëpunim me qytetarët. Pastrimi më i mirë dhe më rregullt i kësaj pjese të qytetit do të realizohet me rritjen e numrit të kontejnerëve dhe pastrim të rregullt.

Emri i Projektit: Seksioni artistik

Sektori: Kultura- edukimi

Kohëzgjatja: 12 muaj

Vendi: Rahovec

Buxheti: 4.000 Euro

Qëllimi i Projektit: Krijimi i mundësive për integrimin e komuniteteve dhe të rinjve nga këto komunitete përmes aktiviteteve të përbashkëta, krijimi i mundësive për zhvillimin e shkathtësive të artistëve të rinj.

Objektivat:

- Më shumë shoqërim, njohje dhe komunikim mes pjesëmarrësve
- Zhvillimi i talentit tek të rinjtë.

Përfituesit: Me këtë projekt mundësohen njohje të reja në kuadër të seksionit artistik, pavarësisht përkatësisë nacionale. Me këtë do të arrijmë njohjen dhe mirëbesimin mes moshatarëve përmes kësaj punëtorie

Qasja: Me hapjen e këtij seksioni në Rahovec do të mundësohej një hapësirë apo një atelie ku fëmijët do të zhvillojnë aftësitë e veta e vizitorët nga të gjitha komunitetet mund të shikojnë punimet artistike të fëmijëve dhe të rriturve.

Emri i Projektit: Rregullimi i fushës së sportit

Sektori: Sport

Kohëzgjatja: 2-3 muaj

Vendi: Rahovec

Buxheti: 4.000 Euro

Qëllimi i Projektit: Qëllimi i këtij projekti është që të ofrohen kushte për zhvillimin e sportit, krijimin e kushteve për aktivitete e të rinjve.

Objektivat:

- Rregullimi dhe funksionalizimi i fushës së sportit
- Krijimi i kushteve elementare për shoqërim
- Organizimi i turnirëve vjetorë në futboll

Përfituesit: Përfituesit janë të gjitha komunitetet e këtij qyteti që do të shfrytëzojnë këtë fushë futbollit.

Qasja: Fusha e futbollit të vogël do të rregullohej në mënyrë që të krijohen kushte më të mira për lojë. Do të rregullohej edhe fusha e dhe rrethina e saj dhe do të krijohen kushte për organizim më të mirë të aktiviteteve sportive dhe argëtuese.

Emri i Projektit: Ngritja e murit të sigurisë

Spektori: Siguria

Kohëzgjatja: 2-3 muaj

Vendi: Rahovec

Buxheti: 7.000 euro

Qëllimi i Projektit: Qëllimi i këtij projekti është ndërtimi i murit në një rrugën të Lagjes së Epërme të Rahovecit

Objektivat:

- Ngritja e sigurisë për kalimtarët e kësaj rruge
- Lëvizshmëri më e lehtë dhe zhvillim më i mirë i komunikacionit
- Eliminimi i rrezikut nga rrëzimi i murit

Përfituesit: Përfituesit janë të gjitha bashkësitë e këtij qyteti që e shfrytëzojnë këtë rrugë

Qasja: Projekti nënkupton ndërtimin e një muri mbi rrugën kryesore që çon në Pjesën e epërme të Rahovecit. Muri nga ana e sipërme e rrugës është në gjendje të keqe dhe është një rrezik i vazhdueshëm që duke u rrëzuar të rrezikojë jetën e pjesëtarëve të komunitetit që kalojnë në këtë pjesë. Me murin e ri do të krijohet siguria e kalimit nëpër rrugë.

Emri i Projektit: Krijimi i hapësirave gjelbëruese për Rahovecin e Epërm

Spektori: Ambienti/Sociale

Kohëzgjatja: 3 muaj

Vendi: Rahovec

Buxheti: 3.000 euro

Qëllimi i Projektit: Qëllimi i këtij projekti është që të krijojë kushte për të moshuarit që të kenë një mundësi dhe një hapësirë ku do ta kalonin kohën e tyre. Kjo do bëhet me mbjelljen e fidanëve dhe vendosjen e disa bankinave ku ata do të kenë mundësi të shfrytëzojnë për pushime dhe të kalojnë një pjesë të kohës së tyre.

Objektivat:

- Krijimi i kushteve më të mira për grupet e moshuara
- Socializmi i pensionistëve në shoqëri
- Krijimi i kushteve më të mira jetësore për banorët e fshatit duke përfshirë të gjitha komunitetet

Përfituesit: Përfituesit janë të gjitha banorët e kësaj zone, posaçërisht për të moshuarit që e shfrytëzojnë këtë park

Qasja: Ideja e projektit është që në këtë pjesë të vendosen afërsisht 15 bankina ku ata do të kenë mundësi të shfrytëzojnë për pushime dhe të kalojnë një pjesë të kohës së tyre, po ashtu nevojitet edhe vendosja e një gjelbërimit ku do të mbillen rreth 30 fidanë në disa pjesë të kësaj pjesë.

Emri i Projektit: Zhvillimi i komuniteteve përmes zhvillimit ekonomik dhe vet punësimit

Sektori: Zhvillimi Ekonomik

Kohëzgjatja: 12 muaj

Vendi: Rahovec

Buxheti: 23.000 euro

Qëllimi i Projektit: Qëllimi i këtij projekti është që të punohet së bashku si komunitete në zbutjen e papunësisë dhe zhvillimit të këtyre komuniteteve përmes punës së përbashkët, krijimi i kushteve minimale për jetë .

Objektivat:

- Krijimi i kushteve për hapjen e vendeve të reja të punës
- Grumbullimi i produkteve dhe shpërndaja e tyre nëpër pikat e shitjes
- Mbështetje të furnizimit me pula dhe pajisje të tjera për funksionimin e mirë të mini fermës.
- Qëndrueshmëri për familjet e kthyer dhe ndikim pozitiv në kthimin e familjeve të zhvendosura
- Zhvillimi i komuniteteve dhe integrimi i qëndrueshëm për komunitetet përmes zhvillimit ekonomik dhe punësimit të tyre.

Përfituesit: Përfitues direkt do jenë banorët e lagjes, që do kenë mundësi të punësojnë disa anëtarë, ndërsa gjithë komuniteti mund të përfshihet në këtë iniciativë duke shtuar fondin e pulave, por edhe duke gjetur tregun për shitjen e vezëve.

Qasja: Sipas këtij projekti do të ndërtohej një fermë e vogël e pulave në Rahovecin e Epërm duke krijuar një fond të pulave dhe pajisjeve të nevojshme. Me këtë mënyrë do të punësohen disa persona të komuniteteve të ndryshme të cilët do të jenë pjesa menaxhuese, ndërsa prodhimet do të grumbullohen dhe do vihen në shitje për konsumatorë të tjerë të cilët do të blejnë produktet nga kjo fermë.

Hoça e Madhe

Pos pjesës së epërme të Rahovecit, Hoça e madhe është qendra e dytë e madhe në të cilën jeton komuniteti serb në komunën e Rahovecit. Edhe pse në të kaluarën kanë qenë dhjetëra fshatra të banuara me serbë, tani Hoça është i vetmi ambient jurban në të cilën jeton ky komunitet dhe ky kryhet kthimi. Në këtë lokalitet ka pasur kthim të organizuar dhe janë zhvilluar projekte të kthimit.

Jozyrtarisht në këtë lokalitet ka deri në 700 vetë që jetojnë, në kushte të mjaftueshme për jetë. Toka është pjellore, me hapësirë të mëdha të mbuluara me vreshta, ndërsa banorët e fshatit tradicionalisht konsiderohen prodhues të mëdhenj të verës.

Një pjesë e mirë e vreshtave janë dëmtuar gjatë vjetëve të fundit, por ende ka shumë që përkujdesen për to. Një pjesë e popullatës është e punësuar në sektorin publik, por ka edhe disa iniciativa në sektorin privat. Në të kaluarën pjesa më e madhe e tyre kanë qenë të punësuar edhe në disa fabrika shtetërore që kanë funksionuar, por tashmë ka kohë që kanë dalë nga përdorimi.

Hoça e Madhe është poashtu një qendër e rëndësishme e trashëgimisë kulturore dhe me një numër shumë të madh të kishave dhe objekteve të trashëgimisë. Për këtë arsye Qeveria e Kosovës ka hartuar një ligj të veçantë për Hoçën e Madhe, që momentalisht është aprovuar në parim nga Parlamenti i Kosovës, edhe pse Komuna e Rahovecit e ka kundërshtuar atë.

Emri i Projektit: Ndërtimi i urës dhe shtratit të lumit

Sektori: Bujqësi

Kohëzgjatja: 2-3 muaj

Vendi: Hoçë e Madhe

Buxheti: 5.000 Euro

Qëllimi i Projektit: Qëllimi i këtij projekti është ndalja e erozionit të bregut të lumit dhe shfrytëzimi i ujit për ujitjen e kopshteve dhe arave.

Objektivat:

- Furnizim më i mirë me ujë
- Prodhueshmëri më e madhe e fryteve dhe tokës në fshat
- Përmirësim i kushteve për jetë

Përfituesit: Përfituesi janë të gjithë banorët e fshatit Hoçë e Madhe që do furnizoheshin më mirë me ujë dhe do ruanin tokat e tyre, kurse me ndërtimin e urës do të përmirësohej qarkullimi i njerëzve nëpër fshat

Qasja: Projekti do të realizohej përmes pastrimit dhe ngushtimit të shtratit të lumit që pas betonimit të shtratit do të krijoheshin kushte për ujitjen e fshatit me çka krijohen mundësi për përmirësimin e prodhimit.

Emri i Projektit: Fuqizimi i pozitës së grave në fshat

Spektori: Të drejtat e femrave

Kohëzgjatja: 6 muaj

Vendi: Hoçë e Madhe

Buxheti: 12.000 Euro

Qëllimi i Projektit: Qëllimi i këtij projekti është që të krijohen mundësi të prodhimit të ushqimit tradicional, ruajtja e traditës dhe zhvillimi ekonomik

Objektivat:

- Përmirësimi i gjendjes së bashkësisë serbe përmes angazhimit në prodhim
- Krijimi i kushteve për jetë më të mirë për komunitetin
- Përkrahja e bujqësisë dhe vetëpunësimit

Përfituesit: Përfituesit janë gratë nga fshati Hoçë e Madhe, gjithë komuniteti

Qasja: Projekti parasheh krijimin e kushteve për prodhimin e ushqimit tradicional, përgatitjen e turshive dhe prodhimeve tjera vendore, me çka do të krijoheshin kapacitete për prodhim edhe të produkteve tjera vendore, ndërsa gratë do të vetëpunësoheshin, çka krijon kushte për fillimin e prodhimit.

Emri i Projektit: Ndërtimi i parqeve argëtuese për fëmijë

Spektori: Sociale/Edukim dhe rini

Kohëzgjatja: 5 muaj

Vendi: Hoçë e Madhe

Buxheti: 5.000 euro

Qëllimi i Projektit: Projekti ka për qëllim të përmirësojë kushtet e komunitetit të kthyer duke ndihmuar integrimin e tyre në shoqërinë kosovare, më shumë mundësi për moshat e reja, kryesisht fëmijët e moshave të vogla, krijimin e një hapësirë e përshtatshme për argëtim dhe rekreacion për fëmijët e shkollave dhe institucioneve parashkollore.

Objektivat:

- Ndihmë në re-integrimin e qëndrueshëm të fëmijëve të komunitetit serb
- Socializmi i fëmijëve të kthyer me ata pritës në komunën e Rahovecit
- Krijimi i kushteve më të mira për fëmijët përmes ndërtimit të mini parkut për fëmijët e të gjitha komuniteteve
- Përkrahja për kthim të qëndrueshëm për komunitetin serb përmes krijimit të kushteve për fëmijët e komuniteteve serbë, rom, egjiptian dhe shqiptarë.

Përfituesit: Përfituesit janë të gjitha banorët e kësaj zone, posaçërisht fëmijët që e shfrytëzojnë këtë park

Qasja: Në bashkëpunim me institucionet do të përcaktohej një lokacioni për rregullimin e një kopshti me lojëra dhe hapësirë për argëtim, e cila do shfrytëzohej për fëmijët e të gjitha komuniteteve pa dallim dhe në të cilën fëmijët mund të shoqërohen dhe të njihen me njëri tjetrin.

Emri i Projektit: Aftësimi i grave

Sektori: Të drejtat e grave

Kohëzgjatja: 3 muaj

Vendi: Hoçë e Madhe

Buxheti: 3.000 euro

Qëllimi i Projektit: Të mbahet kurse të punëdores dhe mësimi të zanateve të vjetra në mënyrë që gratë të mund të fitojnë për familjet e tyre, të mësojnë çfarëdo kurseve të rrobaqepësisë, thurjes, qëndisjes e tjera.

Objektivat:

- Edukimi dhe pavarësimi i grave
- Krijimi i kushteve të jetës për familjet e reja

Përfituesit: Grupi i grave nga Hoça e Madhe

Qasja: Përmes këtij projekti gratë do të kenë rast të shoqërohen, të ndërrojë përvojat, të këmbëjnë dhe fitojnë njohuri të reja. Me punën e mëtejme dhe me shitjen e produkteve të tyre të përfitojnë të ardhura për familjen.

Emri i Projektit: Ndërrimi i rrjetit elektrik në Hoçë të Madhe

Sektori: Infrastrukturë

Kohëzgjatja: 6 muaj

Buxheti: 36.000 euro

Qëllimi i Projektit: Projekti ka për qëllim ndërtimin e rrjetit stabil elektrik në fshatin Hoçë e Madhe përmes ndërrimin e dhjetëra shtyllave elektrike dhe telave të dobësuar për përcimin e rrymës elektrike.

Objektivat:

- Përmirësimi i furnizimit të fshatit me rrymë elektrike
- Ndërrimi i rrjetit të rrymës dhe shtyllave të vjetra
- Eliminimi i prishjeve të shpeshta dhe ndërprerjeve në furnizim me rrymë elektrike

Përfituesit: Përfituesit e këtij projekti janë rreth 700 pjesëtarë të komunitetit serb që jetojnë në Hoçë të Madhe

Qasja: Me këtë projekt parashihet ndërrimi i dhjetëra shtyllave dhe telave mes tyre pasi që sa herë ka mot të keq ka dëmtime të rrjetit dhe ndërprerje të rrymës, këputje të telave me çka rrezikohet edhe jeta e banorëve të fshatit.

IV. Buxheti

Buxheti:

Nr.	Përshkrimi	Sasia	Koha	Euro	Totali në EURO
1	Edukim dhe Rini				44,000.00
1.1	Pjesa e eperme e Rahovecit				39,000.00
1.1.1	Çerdhja e fëmijëve	1	12	2,916.67	35,000.00
1.1.2	Rregullimi i fushës së sportit	1	3	1,333.33	4,000.00
1.2	Hoça e Madhe				5,000.00
1.2.1	Ndërtimi i parqeve argëtuese për fëmijët e komunitetit të kthyer	1	5	1,000	5,000.00
2	Punësimi dhe zhvillimi ekonomik				149,000.00
2.1	Pjesa e eperme e Rahovecit				108,000.00
2.1.1	Elektrifikimi i plotë e të gjitha rrugëve në Lagjen e Epërme të Rahovecit	1	6	14,166.67	85,000.00
2.1.2	Zhvillimi i komuniteteve përmes zhvillimit ekonomik dhe vet punësimit	1	12	1,916.67	23,000.00
2.2	Hoça e Madhe				41,000.00
2.2.1	Ndërtimi i urës dhe shtratit të lumit	1	3	1,666.67	5,000.00
2.2.2	Ndërrimi i rjetit elektrik në Hoçë të Madhe	1	6	6,000.00	36,000.00
3	Kultura, mediat dhe informimi				4,000.00
3.1	Pjesa e eperme e Rahovecit				4,000.00
3.1.1	Seksioni artistik	1	12	333	4,000.00
4	Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi				7,000.00
4.1	Pjesa e eperme e Rahovecit				7,000.00
4.1.1	Ngritja e murit të sigurisë	1	3	2,333.33	7,000.00
5	Shëndetësia dhe çështjet sociale				4,000.00
5.1	Pjesa e eperme e Rahovecit				4,000.00
5.1.1	Rregullimi dhe mirëmbajtja e rrugëve	1	1	1,000.00	1,000.00
5.1.2	Krijimi i hapësirave gjelbëruese për Rahovecin e Epërm	1	3	1,000.00	3,000.00
6	Të drejtat e femrave				15,000.00
6.1	Hoça e Madhe				15,000.00
6.1.1	Fuqizimi i pozitës së grave në fshat	1	6	2,000.00	12,000.00
6.1.2	Aftësimi i grave	1	3	1,000.00	3,000.00
	Total (1+2+3+4+5+6)				223,000.00

Parashikimi i buxhetit në këtë pasqyrë financiare i referohet vetëm pjesës së tretë, ndërhyrjes me projekte në komunitet. Pjesa e dytë në të cilat hyjnë iniciativat dhe rekomandimet nuk është buxhetuar, për shkak se autorët e strategjisë mendojnë se këto rekomandime mbesin orientime të vazhdueshme për punën me komunitetin.

V.
Foto

